

ÖZEL GÜVENLİK HUKUKU VE KİŞİ HAKLARI

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

SOSYAL YAŞAM - SOSYAL DÜZEN - HUKUK

1- TOPLU YAŞAMA ZORUNLULUCU VE HUKUK

- Sosyal Düzen Kuralları:** Bilimsel araştırmalar, insanlar arasında olduğu gibi, hayvanlar aleminde dahi belli bir düzen bulunduğunu göstermektedir. Hatta, karıncalar ve arılar arasında bir topluluk düzeninin var olduğu yüzeysel bir gözlemlerle dahi kolayca anlaşılmaktadır. Bu durum akıl ve bilincin değil, sosyallik içgüdüsünün sonucudur. İnsan toplumlarındaki düzende ise, sosyallik içgüdüsünün yanı sıra akıl ve bilincin rolü ve önemi büyüktür. Toplu halde yaşamanın doğal sonucu hak ve yükümlülüklerdir. Toplum halinde yaşayan insanların yerine getirmek zorunda oldukları ödevleri ve kullanacakları hakları belirten kurallara SOSYAL DÜZEN KURALLARI denir. Bu kurallara aykırı hareket, başka deyişle kuralların düzenlediği yetki ve yüküm sınırlarını aşan bir davranış, kimi sosyal tepkilere yol açar. Bu tepkilere YAPTIRIM adı verilmektedir.
- Kural:** Kural deyince; Emir ve yasaklar akla gelir. *Borcunu öde, herkese saygılı ol, iyi davran emir şeklindeki kurallara, yalan söyleme, suç işleme, ahlaksızlık yapma ise yasak (olumsuz emir) şeklindeki kurallara örnektir.* Bir emrin kural olabilmesi için; . Sürekli olması, yani uygulandığı olaylardan önce de sonra da var olması, . Genel olması, yani benzeri tüm olaylara uygulanması, . Müeyyideye bağlanması, yani bir zorlayıcılık unsuru içermesi gerekir.

3. Sosyal Düzen Kurallarının Türleri

3.1. Din kuralları - İnsanla Tanrısı arasındaki ve insanla insan arasındaki dünyasal ilişkileri düzenleyen kurallardır.

3.2. Ahlak kuralları - Bir toplumda oluşan değer yargılarına göre yapılması ve yapılmaması gereken davranışlar belirleyen kurallar bütünüdür.

3.3. Görgü (Müşeret) kuralları - Kişilerin kendi benzerleri ile karşılaştıkları zaman takımları gereken tavırları; konuşma, oturma, giyinme, yeme, içme yöntemlerini gösterirler.

3.4. Hukuk kuralları - Toplum yaşamında kişilerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen ve uyulması kamu gücü ile desteklenmiş sosyal kurallar bütünüdür.

4. Hukuk Kurallarının Farklılığı:

Hukuk kurallarını diğer sosyal düzen kurallarından ayıran en önemli özellik, Yaptırım (müeyyide) ayrılığıdır. Hukuk kurallarının arkasında Devletin zorla yaptırması şeklinde beliren maddesel destek, diğer sosyal düzen kurallarında başkalarının hoş görmemesi, kamu vicdanının hor görmesi, kişinin vicdan azabı veya pişmanlık duyması veya Tanrı korkusu olarak gözüken tinsel (manevi) yaptırımlar şeklinde olup, maddesel zorlama yoktur. Maddesel desteği uygulama yetkisi kamu kudretine (Devlete) aittir ve bu yaptırım önceden tanımlanmıştır. Bu anlamda toplum vicdanının çok sarsıldığı hallerde ortaya çıkan toplumsal saldırı ve linç girişimlerinin maddileşmiş bir yaptırım olarak değerlendirilmesi olası ise de; önceden tanımlanmış bir yaptırım olmaması ve kimin tarafından uygulanacağını bilinmemesi gibi farklılıklar hukuksal yaptırımdan ayırt edilmesini sağlamaktadır.

Yaptırım farklılığı dışında; *Kapsam, Kaynak, Biçim ve İki Taraflı Olup Olmama* noktalarından Hukuk kurallarının, diğer sosyal düzen kurallarından farklı olduğu şeklinde düşünceler üzerinde görüş birliği bulunmamaktadır.

- Hukukta Yaptırım (müeyyide):** Yukarıda "sosyal düzen kuralları" tanımı yapılırken belirtildiği üzere; hukuk kuralları da, insanlara bir taraftan haklar verir, diğer taraftan da ödevler yükler. Eğer kişi hukukun yüklediği bu ödevleri kendiliğinden yerine getirmese devlet kuvvetleri harekete geçer ve bireyi ödevini yapmaya zorlar. İşte hukukun esaslı ögesini teşkil eden bu zorlama vasıtalarına yaptırım diyoruz. Yaptırımlar, uyulması gereken hukuk kurallarının toplumsal değerine ve aykırı davranışın ağırlık derecesine göre türlere ayrılır. Hukukumuzda beş türlü yaptırımdan söz etmek mümkündür.
- 5.1. Ceza** Özellikle ceza hukukunda uygulanan bir yaptırım türüdür. Disiplin Ceza Hukukundaki ve İdare Hukukundaki inzibati veya idari cezalar da bu kapsamda değerlendirilebilir. Suçun ağırlığına göre, cezai müeyyide çeşitlilik gösterebilir. (ör; Müebbet hapis,ağır hapis,hafif hapis,göz hapsi, oda hapsi, katıksız hapis, ağır para cezası,para cezası,hafif para cezası, disiplin cezaları v.s.)
- 5.2. Zorla İcra (Aynen Teslim, Değerin Ödenmesi)** Hukuka aykırı bir kısım hareketlerin yaptırımı olarak aynen veya zorla icra usulü konmuştur. Ör: Borçlu borcunu ödemediği takdirde ceza görmez. Fakat alacaklı mahkemeye veya icra dairesine başvurarak alacağının zorla alınmasını isteyebilir.

- 5.3. Zararın Tazmini** Hukuka aykırı hareket eden kimseye bu eylemden dolayı zarar gören tarafa tazminat vermeye, yani para ödemeye zararın tazmini diyoruz. B.K. 41. ve 96. maddelerinde düzenlenmiştir. Ör: Aynen icra olanağı yok ise, ve/veya hukuka aykırı davranış bir zarar doğurmuş ise zararı tazmin yoluna gidilir.
- 5.4. Yapılan İşlemin Geçerli Olmaması** Yapılmış olan bir işlemin hiç veya tam bir şekilde geçerli (muteber) sayılmaması da, özel hukuk alanında bir yaptırım olarak gözüktür. Ör: Evlendirme memuru huzurunda yapılmayan bir evlenme yok hükmündedir, mümeyyiz olmayan kişinin evlenmesi batıldır, tapu siciline tescil edilmeyen ipotek geçerli değildir.
- 5.5. Yapılan İşlemlerin İptal Edilmesi** İdari makamların hukuk kurallarına aykırı işlemleri de hukuksal yaptırım gerektirir. Bu tür eylem ve kararlardan dolayı zarara uğrayan kimseler ilgili eylem ve kararın iptalini ve zararın tazminini isteyebilirler. Diğer taraftan kişisel kusur halinde idareci aleyhinde de tazminat davası açılabilir ve o kimse hakkında ayrıca adli veya inzibati (disiplin) ceza da uygulanabilir.

6. Hukuk Sözcüğünün Çeşitli Anlamları

- 6.1. Pozitif (Müspet) Hukuk** Belli bir memlekette, belli bir dönemde yürürlükte bulunan hukuk kurallarının bütünü pozitif hukuku oluşturur. Anayasa, Kanun, Tüzük, Yönetmelik, örf ve adet, yargı içtihatları, bilimsel görüşler gibi olan ya da uygulanan kurallardan oluşur.
- 6.2. Doğal (İdeal) Hukuk** Olması gereken hukuk da denilen ve sosyal gereksinimleri adalete en uygun biçimde karşılayacağı düşünülen hukuka verilen addır.
- 6.3. Objektif ve Sübjektif Hukuk** Almanca ve Fransızca dillerinde 'hak' ve 'hukuk' sözcüklerini karşılayacak ayrı sözcükler bulunmadığından objektif ve sübjektif sıfatları eklenmek suretiyle kavramların ayrılması sağlanmıştır. Yani esasen Objektif Hukuk bizdeki "Hukuk" kavramını, Sübjektif Hukuk ise bizdeki "Hak" kavramını karşılamaktadır.
- 6.4. Hukuk Bilimi** Yukarıda belirttiğimiz Pozitif Hukuk kurallarını bilimsel metotlarla saptayıp, inceleyerek sistemli bir biçimde açıklayan bilim koludur.

11- POZİTİF HUKUKUN - Biçimsel- KAYNAKLARI

- 1. Örf ve Adet (Gelenek) Hukuku:** Topluluk içerisinde uzun zamandan beri kök salmış olup, uyulması zorunlu sayılan ortak davranışlara "Gelenek" denir. Zamanla insanların bilincinde yer alan alışkanlıkların, toplum tarafından benimsenip yaptırım altına alınması sonucu "Gelenek Hukuku" doğmuş olur. *Süreklilik* ve *genel inanç* unsurları bulunan örf ve adetlerin, hukuk kuralı durumuna geçebilmesi için hukuksal yaptırım ile, yani devlet tarafından bir yaptırım ile sağlamlaştırılmış (berkitilmiş) olması gerekir. Böyle bir yaptırımın varlığı, ancak kanunlardaki yollamalardan (atıflardan) anlaşılır. Örneğin Medeni Kanunda "bir meselenin ancak kanunda hüküm bulunmayan hallerde örf ve adete göre çözüleceği" belirtilmiştir. Örfler, genel olabileceği gibi bölgesel ya da mesleksi nitelik arz edebilirler. Ör: ortakçılık ya da ayrıcılık

yöntemi bütün Türkiye' de uygulama alanı bulan gelenek biçiminde gözüktürken, balıkçılıkta geçerli gelenek sahil bölgelerinde mevcuttur. *Kanunsuz suç ve ceza olmaz* ilkesi gereği, ceza hukukunda örf ve adet kurallarına yer verilemez.

- 2. Yazılı Hukuk:** Anayasanın yetkili kıldığı otoriteler tarafından çıkarılan yazılı metinler hukukun biçimsel kaynaklarıdır. Bunlar; Anayasa, Kanun, Kanun Gücünde Kararname, Tüzük ve Yönetmelik şeklinde sıralanırlar ve hiç birisi kendisinden önce gelen kaynağa göre, daha kuvvetli, daha geçerli veya daha soyut olamazlar. Uygulama bakımından *Ör! Adet Hukuku* da yazılı hukuktan sonra gelir. Kaynaklar arasındaki bu ilişkiye Normlar Hiyerarşisi denilmektedir.
- 2.1. Kanun** Dar ve teknik anlamda, Anayasa' nın yetkili kıldığı organ tarafından yazılı bir şekilde ve bu ad altında saptanmış bulunan genel, sürekli ve soyut hukuk kurallarıdır. Ülkemizde bu organ TBMM dir.
- 2.2. Kanun Hükmünde, (Gücünde) Kararname** TBMM ce kanunla, belli konularda, Bakanlar Kuruluna verilen yetki çerçevesinde çıkarılan karamamelerdir. Yetki veren kanunda, kararnamelerin amacı, kapsamı, ilkeleri ve bu yetkiyi kullanma süresi açıkça gösterilir.
- 2.3. Tüzük (Nizamname)** Bakanlar Kurulu tarafından, kanunun uygulanmasını göstermek veya kanunun emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olmamak şartıyla ve Danıştay' ın incelemesinden geçirilerek, Cumhurbaşkanınca imzalanıp Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren yazılı hukuki metinlerdir.
- 2.4. Yönetmelik (Talimatname)** Devlet aygıtı içerisinde bulunan çeşitli kurum ve kuruluşların, daha çok kendi iç işlerini ilgilendiren, çalışma usullerini düzenleyen kurallar bütünüdür.

3.İçtihat Hukuku Hukukun bir diğer kaynağı olarak İçtihat, bir meselenin çözümü hakkında mahkemece verilen kararları veya hukuk bilginlerince belirtilen düşünceleri ifade eder. Tanımdan anlaşılacağı üzere, yargısal (kazai) içtihatlar ve bilimsel içtihatlar (doktrin-öğreti) olmak üzere iki başlık altında toplanabilir. Adet ve Kanun, hukukun temel kaynağı, içtihat ise yardımcı kaynağıdır.

- 3.1. Yargısal (Kaza!) İçtihatlar** çözümünde adeta mahkeme kararlarıdır.

- 3.2. Bilimsel İctihatlar** Hukuk bilginlerinin, gerek mevcut olanın izahı ve gerekse olması gerekenin teklifi suretiyle, hukuksal meseleler hakkındaki bilimsel görüş ve kanılarından oluşan yardımcı hukuk kaynaklarıdır. Özellikle yüksek dereceli mahkemelerin benzer sorunların geleneği haline dönüşmüş, izledikleri yol ve verdikleri

111- HUKUKUN KOLLARI

Roma Hukukundan bu yana gelen ve en yaygın anlayışa göre Hukuk, Özel Hukuk-Kamu Hukuku biçiminde iki ana kola ayrılmaktadır.

- 1. Özel Hukuk** Toplum içindeki kişilerin ve kuruluşların eşit haklara sahip ve eşit yükümler' altında bulunan varlıklar olarak sürdürdükleri ilişkileri düzenleyen hukuk alanına Özel Hukuk denilir. Özel Hukukun dört alt bölümü vardır. Bunlar; Medeni Hukuk, Ticaret Hukuku, Fikri (Fikirsal) Hukuk ve Devletler Özel Hukukudur.
- 2. Kamu Hukuku** Toplumsal örgütlenmeyi ve kişi-toplum ilişkilerini düzenleyen hukuk kurallarının bütünü Kamu Hukuku kolunu oluşturur. Bu hukuk kolunda Anayasa (Esas Teşkilat) Hukuku, Yönetim (İdare) Hukuku, Ceza Hukuku, Yargılama Hukukları, Devlet Hukuku (Genel Kamu Hukuku), Devletler Kamu (Genel) Hukuku olmak üzere altı disiplinin yanı sıra, Mali Hukuk ve İş Hukukunu da saymak mümkündür. Son zamanlarda Uzay Hukukunun kamu hukuku içinde olduğu görüşü de benimsenmektedir.

"Suç ve suçlulukla mücadele", tarihsel gelişim içinde daima kamusal bir faaliyet alanı olarak görülüp algılandığından, Devlet denilen aygıtın görev alanı içinde değerlendirilmiş ve Kamu Hukuku dalının alt disiplinleri olan İdare, Ceza ve Yargılama Hukukunun konusunu oluşturmuştur. Bu sebeple Özel Güvenlik görevlilerinin eğitiminde ve görevleri sırasında gereksinim duyacakları Hukukun Temel Kavramlarını daha çok İdare, Ceza ve Yargılama Hukuku ağırlıklı olmak üzere işlemeye çalışacağız. Bunu yaparken kişi hak ve özgürlüklerinin ana kaynağını oluşturan uluslar arası hukuki metinlerden ve Anayasa Hukukunun bu alandaki düzenlemelerinden de istifade edilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL GÜVENLİK HUKUKUNU İLGİLENDİREN TEMEL KAVRAMLAR ve KURUMLAR

i -İNSAN HAKLARI,TEMEL ÖZGÜRLÜKLER VE ANAYASA HUKUKU BAĞLAMINDA

Bu üç alandaki temel kavramların birbirleriyle yakın ilişkisi ve normlar hiyerarşisindeki üstün konumları ile soyutluk ve genellik bakımından denk ve önde yer almaları sebebiyle tek başlık altında değerlendirmenin uygun olduğu düşünülmüştür. Bu başlık altında ele alınacak kavramlar, özel güvenlik hukukunda ihtiyaç duyulabileceklerden seçilerek ilgilendiren yönleriyle izaha çalışılmıştır.

- 1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)** Birleşmiş Milletlerce 10.Aralık.1948 tarihinde, Türkiye Cumhuriyetince de 6.Nisan.1949 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe konulan bir Uluslararası hukuk normudur. Getirdiği düzenlemeler bakımından iç hukuk etkisinde olup, Anayasa hukukumuzdaki "usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır (Any. m. 90/son)" ilkesi gereği normlar hiyerarşisinde kanunların üzerinde yer alır. Beynamede, yaşama hakkı, işkence yasağı, özgürlükleri keyfi kısıtlama yasağı, seyahat ve dolaşım hakkı ve suç ve cezaların kanuniliğine ilişkin genel-soyut düzenlemeler yer almaktadır.
- 2. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS)** İnsan hakları çağımızın en önemli değerlerinden biridir. Bunların bir bölümü, ulusal yargı güvencesine, bir bölümü de uluslararası yargı güvencesine kavuşmuştur. İnsan hak ve özgürlükleri alanında önemli olan, bu hak ve özgürlüklerin kuramsal alandan çıkıp, uygulama alanına girmesi, etkili bir güvence sistemine kavuşturulmasıdır. İnsan haklarının korunması ve güvence altına alınması, İkinci Dünya Savaşına kadar, esas itibarıyla bir iç hukuk, bir anayasa sorunu olarak görülmüştür. İnsan hak ve özgürlüklerinin anayasal güvenceye kavuşturulması için çaba harcanmıştır. Yirminci Yüzyılda insan hakları alanında en önemli gelişmenin, bireyin ulusal hukuk öznesi olmasının yanında, uluslararası hukuk öznesi durumuna gelmeye başlamasıdır. İkinci Dünya Savaşının doğurduğu acı sonucun, insanın insan olarak değerini, insanlar arasındaki eşitliği reddeden görüşün yeniden ortaya çıkmaması için, insan haklarına saygılı bir düzenin kurulması zorunlu görülmüştür.

Özellikle İkinci Dünya Savaşının Avrupa'da yaptığı siyasal, toplumsal ve ekonomik çöküntü, yeni bir Avrupa'nın kurulması düşüncesinin benimsenmesine yol açmıştır. Avrupa' da kurulacak birliğin, yeni diktatörlüklerin doğmasını, Avrupa'nın yok edici bir savaşın içine yeniden düşmesini önleyeceği inancı devlet adamları arasında egemen olmuştur. Bu

anlayış içinde Avrupa'nın ilk siyasal kuruluşu olan Avrupa Konseyine ilişkin statü, on devlet tarafından 5.5.1949'da Londra'da imzalanmış ve 3.8.1949'da yürürlüğe girmiştir. Konsey Statüsünün Türkiye tarafından onaylamasına ilişkin 5456 sayılı Yasa, 12.12.1949'da kabul edilmiş ve Türkiye Avrupa Konseyi Statüsüne katıldığı 8.8.1949 tarihinden geçerli olmak üzere, Avrupa Konseyi üyesi olmuştur. Avrupa Konseyi, kurulur kurulmaz, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi sorununa öncelik vermiş, en kısa sürede Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin hazırlanmasını sağlamıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (İHAS), 4 Kasım 1950'de aralarında Türkiye'nin de bulunduğu onbeş devlet tarafından Roma'da imzalanmış, 3.9.1953 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Türkiye tarafından da 18.5.1954 tarihinde onaylanmıştır. Sözleşme, çeşitli zamanlarda kabul edilen ek protokollerle geliştirilmekte ve eksiklikleri giderilmektedir. Hemen belirtelim ki, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, insan hakları alanında Dünyada mevcut Sözleşmelerin en gelişmiş ve en etkili olanıdır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi, Afrika İnsan ve Halk Hakları anlaşması gibi bölgesel anlaşmalara da örnek olmuştur.

İnsan haklarının ve Temel özgürlüklerinin korunmasına ilişkin bu sözleşmede genel olarak özetlemek gerekirse sözleşmede şu haklar yer almaktadır. Yaşama Hakkı (2. md.), işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı davranışta bulunma yasağı (3. md.), Kölelik, kulluk, zorla çalıştırma ve angarya yasağı (4. md.), Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği (5. md.), Adil Yargılanma (6. md.) Suç ve Cezaların Kanuniliği (7. md.), Özel Hayata ve aile hayatına, konut ve haberleşme özgürlüğüne saygı (8. md.), Düşünce vicdan ve din özgürlüğü (9. md.), Düşünceyi açıklama özgürlüğü (10. md.), Toplantı ve örgütlenme özgürlüğü (11. md.), Evlenme ve aile kurma hakkı (12. md.), Hak arama özgürlüğü (13. md.). Sözleşmeye değişik tarihlerde eklenen protokollerle başka kimi haklara ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. (Mülkiyet, eğitim, serbest dolaşım, vatandaşların sınır dışı edilme yasağı v.s.) . iç Hukukumuzda (İHAS) ve eki protokoller, anayasaya aykırılığı ileri sürülemeyen yasa gücünde olup, böylece Ulusal Hukukun anılan düzenlemelere uygun olması sağlanmıştır. Kolluk hizmeti, bir risk yönetimidir; özgürlüklerin kullanılmasına müdahale etmeyecek, fakat anarşiye de izin vermeyecek. Ancak, toplumda anarşi meydana gelmesi riski endişesiyle kamu düzenini sağlamak için yapılacak denetimde sadece düzen sağlanmak istenirse ortaya çıkacak sonuç zulümdür. "Tam bir özgürlük anarşidir, tam bir düzen de zulüm. Bu iki uç arasındaki dengeyi korumak demokratik toplumların asırlar boyu amacı olmuştur" (KNIGHT Richard). Bu görüş, çağdaş toplumların belirgin nitelikleri arasında yer alan demokrasinin sınırlarını çizmektedir, "güvenlik" ve "özgürlük" arasındaki ilişkinin dikkatle korunması gereklidir. Bu nedenle özel güvenlik görevlilerinin yetkilerinin ve bu yetkilerin kullanılma biçiminin insan hakları ile olan ilişkisini iyi incelemekte yarar bulunmaktadır. Özel güvenlik görevlilerinin yakalama, el koyma, arama ve zor kullanma yetkileri değerlendirilirken bu sözleşmeye atıfta bulunulacaktır.

3. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşen taraf sayısına eşit Yargıçtan oluşan AİHM, taraflarca kabul edilen yükümlere riyeti sağlamak üzere kurulmuştur. Yargıçlar altı yıllık bir süre için taraf devletlerin gösterdiği üç aday arasından Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından oy çokluğu ile seçilirler. Mahkemenin yeri, Avrupa Konseyinin bulunduğu Fransa'nın Strasburg kentidir. Bu mahkemeye sözleşmeye taraf devletler başvurabileceği gibi özel hukuk tüzel kişileri veya gerçek kişiler başvurabilmektedir. Başvurular sözleşmecî devlete karşı yapılır. Özel kişilere karşı (yönelik) başvuru yapılamaz. Ancak; ihlalin kaynağında devletin bir tasarrufu varsa, yani ihlal birey aracılığıyla devlete yüklenebiliyorsa, devlet aleyhinde şikayette bulunulabilecektir. Çünkü, Sözleşmenin 1. maddesinde yer alan "Yüksek Sözleşen Taraflar... herkese ... açıklanan hak ve özgürlükleri tanırlar" ifadesi, taraf devletlere hak ve özgürlükleri çiğnememe yükümü getirirken bunların kullanılmasını sağlama yükümü de getirmektedir. Bu bağlamda; Özel Güvenlik Görevlilerinin ihlallerinin sıradan birey ihlali olarak değerlendirilemeyeceğini ve devletin tasarrufları (yasa, yönetmelik çıkarma veya izin verme gibi) sonucu ÖG görevlisinin faaliyette bulunması/yetki kullanması sebebiyle devletin sorumlu olacağını belirtmek gerekir. AİHM kararlarının yerine getirilmesi bakımından iç hukukumuzdaki düzenlemelerden biri önümüzdeki günlerde yürürlüğe girecek Ceza Muhakemesi Kanununun 3111f md. sinde yer almıştır. Buna göre; "Ceza hükmünün, insan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması" ve AİHM kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenmesi halinde "kesinleşen bir hükümlerle sonuçlanmış bir dava, hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar" görülebilecektir.

4. Kamu Düzeni Kaypak bir kavram olmakla birlikte temelinde sınırları kolayca çizilemeyen kamu yararı, genel ahlak ve adabın, zayıfların ve nihayet toplumun her yönden genel çıkarlarının korunması anlayışıdır. Çağdaş Anayasalarda ve bizim Anayasamızda Kamu düzeninin korunmasından söz edilmektedir.

5. Kamu Hakları Kişilerin toplumla olan ilişkilerini düzenleyen kurallardan doğan haklardır. Kamu Hakları kişilerin topluma-Devlete- karşı olan hakları ve Devletin kişilere karşı olan hakları biçiminde ikiye ayırmak gerekir. Anayasamızda da esas alınan sınıflandırmaya göre de; Devlete karşı olan haklar, Kişisel Haklar, Sosyal Haklar ve Siyasal Haklar olarak üç grupta toplanmaktadır.

6. **Kişisel Kamu Hakları** Anayasamızın 17. ve 40. maddeleri arasında düzenlenen, diğer kişilerin ve Devletin karışmasını önlemeye yönelik, kişinin belirli yaşam alanını saklı tutan ve koruyan kamu haklarıdır. Bunlar kişinin maddi ve manevi bütün varlığıyla ilgili olan ve bu varlığın serbestçe geliştirilmesi amacını güden hak ve hürriyetlerdir. Yaşama hakkı, kişi ve konut dokunulmazlığı, özel hayatın gizliliği, yerleşme, seyahat, din, vicdan, düşünce-kanaat, düşünceyi açıklama ve yayma, bilim ve sanat hürriyeti, mülkiyet ve miras hakları, basın, toplanma ve demek kurma hak ve hürriyetleri, dava ve savunma hakkı, tarafsız ve bağımsız hakimler önünde yargılanma hakkı ile dilekçe hakkı kişisel kamu hakları arasında sayılmaktadır.
7. **Sosyal ve İktisadi Kamu Hakları** Anayasamızın 41. ve 65. maddeleri arasında düzenlenen ve Sosyal Devlet ilkesinin sonucu olan bu haklar, Devletten bazı hizmetlerin yapılmasını istemeyi gerektirdiğinden İsteme Hakları olarak da bilinmektedir. Bunlar toprak mülkiyeti, çalışma, sözleşme, öğrenim yapma, sağlıklı yaşama, sendikal faaliyette bulunma hak ve hürriyetleri şeklinde sıralanabilir.
8. **Siyasal Kamu Hakları** Anayasamızın 66. ve 74. maddeleri arasında düzenlenen ve Devlet yönetimine katılmayı gerektiren bu haklar; seçme ve seçilme, siyasi faaliyette bulunma, kamu hizmetine girme, Vatan (askerlik) hizmeti ve dilekçe hakkı olarak sayılabilir.

II - İDARE HUKUKU, YARGILAMA HUKUKU VE CEZA HUKUKU BAĞLAMINDA

Bu başlık altında, Kamu Hukukunun önemli dallarından olan bu üç hukuk alanında daha çok kullanılan temel hukuk kavramlarından kimileri ele alınmıştır. Özel Güvenlik personelinin kendi hukukunu öğrendiği sırada ve görev yaptığı esnada gereksinim duyacağı kavramlar/kurumlar, ana unsurlarıyla verilmeye çalışılmıştır.

1. Genel Yönetim - Mahalli (Yerel) Yönetim Belli bir bölge ile ilgili olmayıp bütün Türkiye'yi kapsayan yönetime Genel Yönetim denilir. Genel Yönetimin merkez, taşra ve yurt dışı örgütleri bulunur. Bakanlıklar, müsteşarlıklar ve bunlara bağlı genel müdürlükler merkez örgütünün birimleridir. Mülkiye teşkilatı da denilen il ve ilçe kuruluşları taşra örgütünü oluşturur ve bunların başında mülki amir olarak ilde Vali, ilçede Kaymakam bulunur. Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amir ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür. Aynı yetkiler ilçede Kaymakamlar için verilmiştir. (5442 sayılı İl İdaresi Kanunu 11 ve 32. md.) İllerde ve ilçelerde mülki amirlere bağlı olarak faaliyet gösteren bakanlık birimleri vardır (Milli Eğitim Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü Defterdar gibi). Mahalli Yönetimler ise karar organları halk tarafından seçilen yönetsel ve parasal özerkliğe sahip tüzel kişiliklerdir. İl Özel İdaresi, Belediye Başkanı, Köy Muhtarı yerel yönetimlerdir.
2. **Yargı Yerleri - Mahkemeler** Ülkemizde yargı yerlerini dört gruba ayırmak mümkündür. Bunlar, Anayasa Yargısı, İdare Yargısı, Ceza Yargısı ve Hukuk Yargısı şeklinde örgütlenmiştir. Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararname, meclis iç tüzüklerinin anayasaya aykırılıklarını inceleyip karar bağlar. Kararları kesindir, geriye yürümez ve tüm devlet organlarını bağlar. Ayrıca Anayasa Mahkemesi Başbakan ve Bakanlar Kurulu üyeleri, Yüksek Mahkeme Başkanları gibi kimi kamu görevlilerini Yüce Divan sıfatı ile yargıladığında bir anlamda ceza mahkemesi işlevi görür. İdare Mahkemesi, idarenin hukuka aykırı iş ve işlemlerini yapılan başvurulara göre inceleyip karara bağlar. İdare ve Bölge İdare Mahkemelerinin kararları Danıştay tarafından temyizden incelenir. Ceza Mahkemeleri, suçları ve suçluları kavuşturarak, suçun ve suçlunun tespitini yaptıktan sonra onlara verilecek cezaları belirleyen yargı yerleridir. Baktıkları suç türlerine göre Ağır Ceza, Asliye Ceza ve Sulh Ceza mahkemeleri biçiminde örgütlenmişlerdir. Hukuk Mahkemeleri ise, kişilerin birbirleriyle olan özel hukuk ilişkilerinde uyuşmazlığa düştüklerinde uyuşmazlığı çözen ve karar bağlayan yargı yerleridir. Bunlar da, Asliye Hukuk ve Sulh Hukuk Mahkemesi şeklinde örgütlenmişlerdir. Ceza ve Hukuk Mahkemelerinin verdiği kararlar Yargıtay tarafından üst derece mahkemesi olarak temyizden incelenir. Ancak, önümüzdeki günlerde yürürlüğe girmesi beklenen İstinaf Mahkemeleri (Bölge Adliye Mahkemeleri) yasası gereği, ilk derece mahkemelerinin "sonuç olarak belirlenen ikibin - YT - lira dahil adli para cezasına mahkumiyet hükümleri, üst sınırı beşyüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümleri ve kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümleri" dışında kalan kararları ilgisinin bir hafta içindeki başvurusu sonucu Yargıtay' dan önce buralarda incelenecek ve yine bunlardan bir kısmı için kesin hüküm verilecektir. Onbeş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler ise Bölge Adliye Mahkemelerince re' sen incelenecektir.
3. **Suç:** Kanunun ceza tehdidi ile yasakladığı fiile suç denir. Suçun üç unsurundan söz edilmektedir. Bunlar;
  - . Suçun maddi unsuru olarak kabul edilen, dış alemde bir fiilin işlenmiş olması ve bir değişikliğin gerçekleşmiş olmasıdır.
  - . Kanunilik unsuru denilen ikinci öğeye göre de o fiilin kanun tarafından suç olarak vasıflandırılmış olması gerekir. Hukuk literatüründe bu unsur, "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesiyle birlikte anılmaktadır. Yeni TCK 2. md. si "Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz." ifadeleriyle bu unsuru/ilkeyi düzenlemiştir. Aynı madde; İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamayacağını ve kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamayacağını, suç ve ceza içeren hükümlerin, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamayacağını da hükme bağlamıştır.

. Manevi unsur denilen üçüncü öge ise, suçu işleyen kişi de kasıt ya da kusurun bulunmasıdır. Kasıt, kanuna aykırı bir fiili işleme iradesidir, yani iradenin kanuna aykırı bir sonuca bilerek ve isteyerek yönelmesidir. Kusur ise, yapılan hareketin zararlı sonucu doğuracağına takdir edilememesidir. Tüm bunlarla birlikte fiil ile sonuç arasında illiyet bağı olması gerektiği ve bunun da suçun dördüncü unsurunu oluşturduğu kimi hukuk bilginlerince savunulmaktadır.

4. Meşhud Suç Kelime anlamı bakımından tanık (şahit) olunmuş, herkesçe görülmüş, tanıklık edilmiş (müşahede) edilmiş suç demektir. Yasada yer alan ve genellikle kabul edilen tanımına göre, işlenmekte olan suç veya henüz işlenmiş suç ile suçun işlenmesinden hemen sonra kolluk veya suçtan zarar gören şahıs yahut başkaları tarafından takip edilerek veya suçun pek az evvel işlendiğini gösteren eşya veya izlerle yakalanan kimsenin işlediği suçlara meşhud suç denir. Bu tanım şu dört hali içermektedir.

1. İşlenmekte olan suç, failin eylemi gerçekleştirdiği (suçu işlediği) sırada görülmesi, üstüne gidilmesi halidir.
2. Suçlusu takip edilerek yakalanmış suç, işlenip bitmiş ve hakiki manada suçüstülük durumu kalmamış olmakla beraber suçlusu takip edilerek yakalanmış olduğu için hakkında çok esaslı ipucu (karine) bulunması halidir.
3. Suçlunun suçu pek az evvel işlendiğini gösteren eşya ve eserlerle yakalanmış olması halidir.
4. Yasada "henüz işlenmiş olan suç" ifadeleriyle belirtilen ve suçu işleyip bitiren suçlunun henüz suç yerinde bulunması halidir.

5. Kolluk Kamu düzenini sağlama, koruma, suç işlenmesini önleme, suçtan sonra suçun ve suçlunun tespitine ilişkin olarak yargıya ulaştırılacak kanıtların korunması ve toplanması ile güvenliğin tehlikeye düşmesine yol açacak olası eylemlere engel olmak üzere önleyici hizmetler sunmak amacıyla faaliyet gösteren, kuruluş, görev ve yetkileri yasayla saptanan kurum ve kuruluşlardır. Bu faaliyetler ya da kuruluşlar değişik ölçütlerden hareketle türlere ayrılabilir. Bunlarda en önemlileri; Genel Kolluk-Özel Kolluk ayrımı ile Adli Kolluk-İdari Kolluk ayrımlarıdır.

6. Genel Kolluk - Özel Kolluk Kamu düzeni, genel güvenlik ve esenliğin korunması ile bunların bozulması halinde bozan sebepleri ortadan kaldırarak, yasalara göre suç sayılan eylemleri saptayıp, sanık ve kanıtların toplanarak yargı yerlerine ulaştırılmasını sağlayan, bütün ülkede görev yaparak Genel -İdarenin - Yönetimin emrinde bulunan silahlı kolluk gücüne Genel Kolluk denir. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 3. maddesinde düzenlenen bu ayrıma göre; Genel Kolluk (Zabıta) dışında kalan ve özel yasalarına göre kurulup, belirli görev ve yetkilerle donatılan kolluk ise Özel Kolluk olarak adlandırılır. Polis, Jandarma Sahil Güvenlik kuvvetleri Genel Kolluk tanımı içine girerken, Gümrük Muhafaza, Orman Muhafaza, Belediye Zabıtası, Köy Korucuları, Askeri İnzibat ve Özel Güvenlik Teşkilatı Özel Kolluk olarak sayılmaktadır.

7. Adli Kolluk - İdari Kolluk Kamu düzenini bozan ve yasalarda suç sayılan eylemlerin ortaya çıkmasından sonra, suçu, sanığı ve suç kanıtlarını saptayıp yargı yerlerine ulaştırma faaliyetlerini kapsayan iş ve işlemlerde görev, yetki, ve sorumluluk verilen suç sonrası kolluğu da denilen kolluk kuvvetine Adli Kolluk denir. Polis ve Jandarmanın yanı sıra Sahil Güvenlik ve Gümrük Muhafaza personelinin de adli kolluk kabul edildiğini belirtmek gerekir. İdari Kolluk ise, suçun oluşmasından önce mevcut kamu düzeni ve esenliğini koruyan, suç oluşumunu önlemek amacıyla görev yapan kolluk kuvvetidir. Polis, Jandarma, Sahil Güvenlik ve Gümrük Muhafazanın önleyici birim ve faaliyetleri ile kuruldukları alanlarda yürüttükleri koruyucu hizmet idari kolluk olarak kabul edilir. Önleyici güvenlik önlemleri alan Özel Kolluk örgütleri esas itibarıyla idari kolluk kabul edilir. Ancak suçun işlenmesinden sonra; suça el koyma, yakalama, arama, zor kullanma ve eşyaya el koyma yetkileri ile donatılan Özel Güvenlik Görevlileri adli bir etkinlik içine girmektedirler. Öte yandan; yeni Ceza Muhakemesi Kanununun 165. md. si "Gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi halinde, diğer kolluk birimleri de, adli kolluk görevini yerine getirmekle yükümlüdür. Bu durumda, kolluk görevlileri hakkında, adli görevleri dolayısıyla bu Kanun hükümleri uygulanır." hükmünü amirdir. O halde bu düzenlemenin Özel Güvenlik Görevlileri için de geçerli olduğunu ve yukarıdaki hallerde adli kolluk sayılacağını belirtmek gerekir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ

I - TARİHÇE - 5188 SAYILI KANUN - TANIMLAR - KURULUŞ

1. Tarihçe Özel kişi ve kuruluşların iç güvenliklerinin sağlanması anlayışı ve yaklaşımı, ülkemize ve hukukumuzda son 25 yıldır girdi denilebilir. Bu gereksinim, genel ve resmi kolluğun özel kişi-kurumların iç güvenliklerinin sağlanmasında yetersiz kalmasının yanı sıra iş ve servet sahibi kişilerin kendi güvenliklerinin sağlanmasında belli bir yükümlülüğe girmelerinin hakkaniyet gereği olduğu düşüncesinden kaynaklanmıştır. Ekonomik yönden önemli ve büyük kurumlara yönelik saldırıların çoğalması, terör ve soygunlara karşı güvenlik önlemlerinin Devlete maliyetinin giderek artması sonucu, özellikle 1980' den sonra Özel Güvenlik yaklaşımı sıkça gündeme gelmeye başlamış ve nihayet 24.07.1981 tarihinde yürürlüğe giren 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun ile başta bankalar ve büyük iş merkezleri olmak üzere kimi özel ve resmi kurum ve kuruluşlarda özel güvenlik teşkilatı kurulmasına olanak sağlanmıştır. Özel güvenlik sektörü, 1990'lı yılların başlangıcından itibaren dünyada çığ gibi büyüyerek yılda aşağı yukarı 100 milyar

dolarlık bir hacme ulaşmıştır. Kimi kaynaklar, ÖG sektörünün, kamusal güvenlik sektöründen 2,5 kat daha fazla iş gücüne sahip olduğunu belirtmektedir. Türkiye'de güvenlik, 1990'lı yıllardan itibaren anlam değiştirmiş ve büyük ölçüde de özelleşmiştir. Ancak zamanla, kişilerin korunmasına, taşınır ve taşınmaz malların korunmasına, nakil esnasında para ve kıymetli malların korunmasına, spor müsabakaları, sahne gösterileri, fuar ve her türlü sosyal etkinliklerde koruma tedbirlerinin alınmasına, sivil havacılık-liman güvenliğinin sağlanmasına, güvenlik sistemlerinin kurulup-korunmasına ilişkin faaliyet alanlarının genişlemesi sebebiyle özel güvenlik teşkilatı ihtiyacı artmış ve yaygınlaşmıştır. 2495 sayılı yasa, bu ihtiyaca cevap ve ceviz veremez hale geldiğinden, 26.06.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun ile özel güvenlik hizmeti sunulan alan genişlemiş ve önceki yasada bulunmayan yeni düzenlemelere yer verilmiştir.

2. Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun (ÖGHK) 5188 sayılı yasa, özellikle 1990 lı yıllardan itibaren hiçbir yasal dayanağı olmaksızın piyasada yaygınlaşan ve kendilerine özel koruma, özel güvenlik gibi isimler vererek bu anlamda hizmetler vermeye çalışan özel oluşumların, denetim altına alınması ve fiili durumların önüne geçilmesi amacıyla 10.06.2004 tarihinde TBMM ce kabul edilip 26.06.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın uygulanmasına ilişkin Yönetmelik de yasanın 26. maddesi uyarınca düzenlenip çıkarılmıştır. Yasada dört bölüm yer almaktadır. Birinci bölümde (md. 1-6) Genel Hükümler başlığı altında yasanın amacı ve kapsamına ilişkin hükümler ile özel güvenlik komisyonu ve özel güvenlik şirketlerinin kuruluş prosedürleri düzenlenmiştir. İkinci bölümde (md. 7-15) Özel Güvenlik Görevlileri başlığı altında özel güvenlik görevlilerinin görev ve yetkileri ile kimlik, kıyafet, eğitim, tazminat, silah bulundurma ve taşıma izni ve yetkisi gibi hususlar düzenlenmiştir. Yasaklar ve Ceza Hükümleri başlığıyla üçüncü bölümde (md. 16-20) özel güvenlik personelinin görev dışında çalıştırma, grev ve lokavt yasakları ile yasanın ihlal edilen kuralları karşısında uygulanacak cezaları belirten hükümler yer almaktadır. Çeşitli Hükümlerin bulunduğu dördüncü bölümde (md. 21-29) sigorta, denetim, ruhsat ve ceza artırımlarına dair kurallar ile yürürlük ve yürütme maddeleri vardır.

3. Tanımlar Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun ve buna bağlı olarak çıkarılan Yönetmelikte geçen bazı tanımlar aşağıdaki gibidir.

1.1 Özel güvenlik birimi: Bir kurum veya kuruluşun güvenliğini sağlamak üzere, kendi bünyesinde kurulan birimi ifade eder.

2.2 Özel güvenlik şirketi: Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan ve üçüncü kişilere koruma ve güvenlik hizmeti veren, şirket hisseleri nama yazılı olan ve faaliyet alanı münhasıran koruma ve güvenlik hizmeti olan şirketlerdir.

3.3 Özel eğitim kurumu: Özel güvenlik görevlileri ve yönetici adaylarına özel güvenlik eğitimi vermek üzere İçişleri Bakanlığının izniyle kurulan eğitim kurumlarını ifade eder.

4.4 Alarm merkezi: Konut, işyeri ve tesislerin güvenliğini sağlamak amacıyla, teknik donanım kullanarak bunları izleyen oluşumlardır.

5.5 Yönetici: Özel güvenlik şirketlerinde özel güvenlik görevlilerine emir ve komuta etme, alınacak güvenlik tedbirlerini, bunların yerini, sırasını ve zamanını belirleme ve değiştirme yetki ve sorumluluğuna sahip olan yöneticiler ile özel güvenlik eğitim kurumlarında eğitimden sorumlu olan yöneticileri kapsar.

6.6 Özel güvenlik görevlisi: ÖGHK kapsamında özel koruma ve güvenlik hizmetini yerine getirmek amacıyla istihdam edilen kişilere denir.

4. Kuruluş - Özel Güvenlik Komisyonu - Özel Güvenlik izni Yasanın amacı, "kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyetteki özel güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesine ilişkin esas ve usulleri belirlemek" olup "özel güvenlik izninin verilmesine, bu hizmeti yerine getirecek kişi ve kuruluşların ruhsatlandırılmasına ve denetlenmesine ilişkin hususları" kapsamaktadır. (5188 s. yasa 1. ve 2. md.) Kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette olan güvenlik hizmetinin, genel kolluk faaliyeti gibi anlaşılması, kendi görev alanlarıyla sınırlı olarak yasanın 7. maddesinde belirlenen yetkilerin görev süresince kullanımı ve kimi istisnai hallerde genel kolluk gelene kadar acil ve gecikmesinde sakınca olan hizmetleri yerine getirerek kamu güvenliğine yardımcı/tamamlayıcı bir etkinlik gibi değerlendirilmesi gerekmektedir.

4.1 Özel Güvenlik Komisyonu (ÖGK) ÖGHK' de belirtilen kararları almak üzere illerde kurulan Vali Yardımcısı başkanlığında, 11 Emniyet Müdürlüğü, 11 Jandarma Komutanlığı, Ticaret Odası ve Sanayi Odası Başkanlığı temsilcileri ile özel güvenlik izni verilmesi ya da bu uygulamanın kaldırılması için başvuran kişi yada kuruluşun temsilcisinden oluşan bir komisyondur. Sanayi odasının bulunmadığı illerde komisyona ticaret ve sanayi odası başkanlığının temsilcisi üye olarak katılır. Üye tam sayısının yarısından bir fazlasıyla ve gerekli hallerde başkanın çağrısı üzerine toplanan Komisyonda kararlar, çoğunlukla alınır. Çekimser oy kullanılmaz ve eşitlik halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır.

4.2 Özel Güvenlik Komisyonunun Görevleri 5 i 88 sayılı yasanın değişik maddelerinde ve bağlı Yönetmeliğin 6. md. sinde ÖGK nin görev ve yetkileri hükme bağlanmıştır. Buna göre;

. Özel güvenlik hizmetine ihtiyaç duyan *kişi veya kurumların* talepleri halinde, özel güvenlik personeli istihdam etmesine, özel güvenlik birimi kurmasına ya da bu hizmetleri özel güvenlik şirketlerinden hizmet satın almak suretiyle güvenliklerini sağlamalarına karar vermek,

. Özel güvenlik hizmetini yerine getirecek azami personel sayısını, bulundurulabilecek veya taşınabilecek silah ve teçhizatın miktar ve niteliğini, gerektiğinde özel güvenlik personeli, özel güvenlik birimleri veya özel güvenlik şirketleri tarafından alınacak fiziki ve aletli güvenlik tedbirlerini de belirlemek,

- . Koruma ve güvenlik hizmetinin yerine getirileceği alanı belirlemek ve zorunlu hallerde görev alanını genişletmek, özel güvenlik uygulamasının sona erdirilmesine ilişkin talepleri karara bağlamak,
- . Para ve değerli eşya naklinde veya geçici süreli koruma ve güvenlik hizmetlerinde kullanılmak üzere özel güvenlik şirketlerince ve eğitimde kullanılmak üzere özel eğitim kurumlarında bulundurulabilecek veya taşınabilecek silah sayısını ve niteliğini belirlemek,
- . Para ve değerli eşya nakli veya cenaze töreni gibi kamuya açık ya da umumi mahallerde sağlanan özel güvenlik hizmetlerinde kamu hürriyetlerinin korunması amacıyla gerektiğinde sınırlandırıcı kararlar almak,
- . Özel güvenlik faaliyetleriyle ilgili denetimlerde ortaya çıkacak ihtiyaca göre Vali tarafından talep edilen önlemlerin alınmasına karar vermek,
- . Görevin ve işyerinin özelliği nedeniyle gerekli görülen hallerde, özel güvenlik görevlilerinin sivil kıyafetle görev yapmalarına izin vermek, Komisyonun görevleri arasındadır.

4.3 Özel Güvenlik izni Kişilerin silahlı personel tarafından korunması, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulması veya güvenlik hizmetinin şirketlere gördürülmesi özel güvenlik komisyonunun kararı üzerine valinin iznine bağlıdır. Ancak özel güvenlik hizmetinin ne şekilde sağlanacağı ilgili kişi ya da kuruluş tarafından belirlenir. Özel Güvenlik izni için valiliğe yapılacak başvurularda hizmette en çok kaç personel kullanılacağı, ihtiyaç duyulacak silah ve teçhizatın miktar ve niteliği de belirtilir. Valilikçe gerekli inceleme yapıldıktan sonra, ÖGK tarafından talepte belirtilen hususlarda karar verilirken, özel güvenliğin sağlanmasına ilişkin yöntem, personel sayısı ve bu amaçla bulundurulacak veya taşınacak silahların azami sayısını da belirler. Komisyonun izin verilmesi veya verilmemesi yönündeki tüm kararları Valinin onayı ile yürürlüğe girer.

Komisyon, Yönetmelikte belirtilen iki gerekçeye dayanarak ve gerekçeyi belirterek özel güvenlik izni verilmemesine de karar verebilir. Bunlar;

- a) Talep edilen korumanın, mevcut genel güvenlik kapsamında mümkün olduğu hallerle,
- b) Özel koruma ve güvenlik uygulamasının kamu hürriyetlerinin korunması açısından sakıncalı görüldüğü hallerdir.

Valinin onayı ile yürürlüğe giren ÖGK kararları - idarenin hiç bir işlem ve eylemi yargı denetimi dışında bırakılmaz ilkesi gereği - İdari Yargı denetimine tabi olduğundan, bu kararlar aleyhine ilgililer Tam Yargı, İptal ve Yürütmenin Durdurulması davaları açabilirler.

4.4-Geçici-Acil Özel Güvenlik izni Toplantı, konser, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde, para veya değerli eşya nakli veya cenaze töreni gibi geçici veya acil hallerde, özel güvenlik izni vali tarafından verilir. Bu hallerde ÖGK kararına ihtiyaç yoktur. Geçici ve acil hallerde özel güvenlik izni, hizmeti yerine getirecek güvenlik şirketi tarafından alınır. İzin için yapılacak başvuruda koruma ve güvenlik hizmeti verilecek alan, istihdam edilecek özel güvenlik görevlileri ve kullanılacak teçhizat belirtilir. Hizmetin özelliğine ve önemine göre, valilikçe güvenlik planı istenebilir. Güvenliğin sağlanması için ilgili şirket tarafından öngörülen tedbirlerin yetersiz görülmesi halinde valilik ilave tedbirler alınmasını veya güvenlik planının değiştirilmesini istemeye yetkilidir. İznin konusu para ve değerli eşya nakli ise ayrıca, taşınacak silahlar ve kullanılacak araçlar başvuru dilekçesinde belirtilir. Bankaların özel güvenlik birimlerince gerçekleştirilecek para nakli için özel güvenlik izni alınmaz. (5188 s. Yasa ile ilgili Yönetmelik Md. 9) Burada yasa koyucu Mülki Amire, acil hallerde uzun bürokratik işlemlere ihtiyaç olmaksızın Özel Güvenlik İzni verme yetkisi tanıyarak, uygulamada karşılaşılabilecek istisnai durumlarda kamu düzeni ve güvenliğin sağlanmasına olanak vermiştir.

5.5-Özel Güvenlik Şirketi ve Faaliyet izni Özel Güvenlik hizmeti sunmak üzere faaliyette bulunacak şirketlerin, özel güvenlik alanında faaliyette bulunması İçişleri Bakanlığının iznine tabidir. Faaliyet izni verilebilmesi için şirket hisselerinin nama yazılı olması ve faaliyet alanının münhasıran koruma ve güvenlik hizmeti olması zorunludur. Burada tanımlanan şirket türü bizim hukukumuzda sermaye şirketleri (anonim, limited) olarak da adlandırılan şirketlerdir. Yasa koyucu ayrıca; güvenlik hizmeti verecek şirketin münhasıran, yani sadece bu hizmet alanı ile sınırlı faaliyet gösterebileceğini, başkaca

alanlarda faaliyette bulunamayacağını belirtmek istemiştir. Bu düzenlemede amaç, kamu hak ve özgürlüklerinin kullanılması ile çok sıkı ilişkisi olan güvenlik hizmetinin, diğer gayelerin gerçekleştirilmesine alet edilmemesini sağlamaktır. Örneğin bir turistik tesis işletmecisi şirketin aynı zamanda güvenlik hizmetleri sunmasına olanak tanınması halinde, kendi turistik işletmesi dışında da faaliyet gösterebilecek olan güvenlik personelinin başka turistik işletmeler aleyhinde kimi haksız uygulamalara girmeleri gibi. Şirket yöneticilerinin sahip olması gereken özellikler Yönetmelikte ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. (5188 s. Yasa 5, 10 ve 14. md. ler) Özel güvenlik şirketlerine kurucu ve yönetici olmak için iki koşul bulunmaktadır. Bunlar; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ve 18 yaşını doldurmuş olmaktır. Yöneticiler için bu iki koşula ek olarak;

- a) Taksirli suçlar hariç olmak üzere, ağır hapis veya altı aydan fazla hapis veyahut affa uğramış olsa bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, sahtecilik, hileli iflas veya istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, laf atma, sarkıntılık, ırza tasallut, ırza geçme, kız; kadın veya çocuk kaçırma ve alikoyma, fuhşa teşvik, fuhuş için aracılık, uyuşturucu madde kullanma, uyuşturucu madde kaçakçılığı suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak,
- b) Kamu haklarından yasaklı olmamak,

- c) Dört yıllık yüksek okul mezunu olmak,
- d) Özel güvenlik temel eğitimini başarıyla tamamlamış olmak şartları aranır. Görüleceği üzere, kurucu olma şartlarına nazaran yönetici olma şartları daha ağırdır. Genel kolluk kuvvetinden emekli olanlar ile en az beş yıl fiilen bu görevde çalıştıktan sonra kendi istekleri ile görevinden ayrılmış olanlarda, emekli oldukları veya ayrıldıkları tarihten itibaren beş yıl süre ile özel güvenlik temel eğitimi şartı aranmaz. (ÖGHK Yönetmeliği 18/5 md.)

Mütekabiliyet (karşılıklık) esasları içerisinde yabancıların da bu tür şirketler kurması ve faaliyet göstermesi mümkündür. ÖGH Yönetmeliğinin 11. md. sine göre; "Yabancı bir şirketin Türkiye'de özel güvenlik hizmeti vermesi, Türkiye'de kurulan bir şirkette yabancı ortak bulunması veya bir özel güvenlik eğitim kurumunda uzman eğitici olarak yabancı uyruklu kişilerin istihdamı mütekabiliyet esaslarına göre Kanunda belirtilen şartlara tabidir. Bu alanda mütekabiliyetin mevcut olup olmadığı Dışişleri Bakanlığından sorulur." Bu düzenlemeden, yabancı bir ortağın veya yabancı uyruklu bir uzman eğiticinin ülkesinde, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu kişilerin durumu ne ise, ülkemizde o ülke vatandaşlarına karşı aynı koşulların aranacağı/sağlanacağı anlaşılmalıdır.

II - ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN YETKİLERİ

1. Güvenlik Kontrolü i Güvenlik Sisteminden Geçirme ve Arama Yetkisi İHAS 8. md. ile koruma altına alınan Özel Hayatın Gizliliği ilkesi arama kavramının kapsamını tayinde yargı yerlerini meşgul etmiştir. Öte yandan; Anayasamıza göre, kişilerin bir suç şüphesi üzerine, üzerlerinin, eşyalarının ve araçlarının aranması halinde tehlikede olan hak, özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkıdır. Bu hak mutlak bir hak değildir ve sınırlanabilir. Ancak, durdurma ve arama yolu ile bu hakka müdahale edilebilmesinin bazı şartları vardır. Bunlar;
  - a) Durdurma ve aramanın, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarından birisine hizmet etmesi gerekir.
  - b) Usulüne göre verilmiş bir hakim kararı olmalıdır. Ancak, gecikmesinde sakınca olan hallerde, hakim kararı olmadan da durdurma ve arama yapılabilir. Ancak bu halde, hakim kararı yerine, kanunla yetkili kılınan merciin yazılı emri bulunmalıdır. Yalnız, bu durumda, kanunla yetkili kılınan merciin arama emri 24 saat içinde görevli hakimim onayına sunulmak zorundadır.
  - c) Arama yetkisi kanunla düzenlenmiş olmalıdır.
  - d) Kanunla getirilen bu düzenleme, özel hayata saygı duyulmasını isteme hakkının özüne dokunmamalıdır.
  - e) Kanunla yapılan düzenleme ile özel hayata getirilen sınırlamalar Anayasanın sözüne, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmamalıdır.

Kişinin gizli tutmadığı ve kendi isteği ile alenileştirdiği şeyler koruma kapsamında değildir. Ancak, gizli tutmak istediği takdirde aleni bir yerde olsa dahi, bu istek korunmaktadır. O halde, arama gizli, saklı olan bir şeyin ortaya çıkarılması için yapılan bir faaliyettir. Kolluğun, otomobilin arka koltuğunda duran tabancayı görerek el koyması, gelişmiş teknik cihazlar kullanarak kişinin üzerindeki bir suç unsurunu saptaması ve el koyması, köpeğin koklayarak tespit ettiği bavuldaki uyuşturucuyu el koyması arama kavramı içinde değildir. Görülen, koklanan ve algılanan bir şeyin alenileştiği ve gizli yanının kalmadığı düşünülmektedir. Terk edilmiş, sahihsiz bir eşya üzerinde ya da herhangi bir koruma altına alınmamış metruk alanlarda yapılan inceleme ve araştırmalar da "arama" olarak değerlendirilmez. Arama; yapıldığı yer, konusu, aramaya tabi olan kişiler ve amacı bakımından türlere ayrılabilir. Biz burada aramayı amacına göre ayırıp, Güvenlik Kontrolü ile Önleme Araması ve Adli Arama olarak iki başlık altında incelemeye çalışacağız.

- 1.1. **Görev Alanında Güvenlik Kontrolü ve Önleme Araması** Önleme aramasında amaç, tehlike yaratabilecek bir eşyaya veya kişiye ulaşmak veya toplumu tehdit edecek uzak ve genel bir tehlikeyi bertaraf etmektir. Fakat, bu yetkinin kullanılması için tehlikenin varlığını gösteren makul sebeplerin olması gerekir. 24.05.2003 tarihli Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin (AÖA Y) 15. md. sine göre; Önleme Araması, makul ve kabul edilebilir bir sebebe bağlı olarak, milli güvenlik ve kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlak veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi taşınması veya bulundurulması yasak olan her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespiti için, kişinin üstünde, üzerinde bulunan özel kağıtlar ve diğer eşya ile aracında önleme amacıyla yapılan aramadır. "Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme; toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde..., duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme; hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme." yetkileri, ÖGHK nin 7. md. si (a) (b) ve (f) bentlerinde düzenlenmiştir. Bu bağlamda, korunması gereken yerlere girişten önce özel güvenlik görevlileri tarafından şahısların üzerinde ve eşyalarında güvenliği tehlikeye sokabilecek maddelerin bulunup bulunmadığını öğrenmek amacıyla ve teknik cihazlarla yapılan kontrol işlemini Güvenlik Kontrolü diye tanımlamak

gerekir. Buradaki kontrol için herhangi bir kamu otoritesinden izin ya da onay almaya gerek yoktur. Çünkü, özel güvenlik görevlilerinin hizmet sundukları yerler özel işletmelere veya kurumlara ait bina ve alanlardır. O halde bu alanlara giriş, oraların sahiplerinin rızası ve girmek isteyen de arzusu dahilinde olmaktadır. Şayet oraya girmek isteyen kişiler, bu türden bir kontrolü kabul etmiyorlarsa, o mahallere girmezler, aksi halde giriş için konulan bu güvenlik önlemine itirazları olmamalıdır.

Özel Güvenlik Görevlileri, taşınması ve bulundurulması yasaklanmış her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespitine yönelik kapı ve el dedektörü kullanımına, x-ray cihazından geçirme veya güvenlik kamerası kullanımına yetkilidirler. Bu durum daha çok hava meydanı, liman ve sınır kapılarında, binaların, uçakların, gemilerin ve her türlü deniz ve kara taşıtlarının, giren çıkan yolcular ile buralarda görevli kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar personelinin üstlerinin, araçlarının ve eşyalarının aranmasında ortaya çıkabilmektedir ve AÖA Y nin i 8/b maddesinde düzenlenerek, hakim kararı gerektirmeyen hallerden sayılmıştır. Önleme amaçlı olarak, kişilerin fiziki üst aramasının yapılabilmesi için Genel Kolluk kuvvetinin bulunması ve AÖA Y hükümlerine uygun davranılması gerekmektedir. Kamuya açık alanlarda üst araması da AÖA Y hükümlerine göre genel kolluğun gözetim ve denetiminde yapılır. Öte yandan; 28/4/2004 tarihli ve 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanununun 5. ve 6. maddelerinde "saha güvenliği" ile "müsabaka güvenliğine" ilişkin düzenlemelerde bulunurken "spor alanlarının çevresinde, stadyum veya spor salonu girişleri ile turnike girişlerinde, müsabakayla ilgili olarak hakim kararı veya gecikmesinde sakınca olan hallerde mülki amirin yazılı izni ile genel güvenlik güçlerince veya genel güvenlik .....güçlerinin denetiminde, özel güvenlik güçlerince üst araması yapılır ve.....madde ve

cisimlere el konulur" ifadelerine yer verilmiştir. Görüleceği üzere burada da özel güvenlik görevlilerinin önleyici amaçlı üst araması yapacağı esnada genel kolluğun (polis jandarma) denetimi şart koşulmuştur. Tüm bu aramalar sırasında yakalanan kişiler veya el konulan madde ve cisimler, yasal işlemi yapılmak üzere bir tutanakla genel kolluğa teslim edilir. AÖA Y, -arama sırasında suç unsuruna rastlanması veya aranan kişinin talebi halinde- arama işleminin tutanağa bağlanmasını ve aranan kişiye bir suretinin verilmesini zorunlu kılmış ve tutanakta bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu saymıştır. (AÖA Y 1 1. ve 19. md.) Buna göre, arama sonrası tutulan ve aranan kişiye verilecek tutanakta;

. Arama kararının tarih ve sayısı, hakim kararı yoksa, verilmiş olan yazılı emrin tarihi, emri veren merci ve gecikmede sakınca olan halin varlığını gerektiren duruma ve sebebe ilişkin bir açıklama,

. Aramanın yapıldığı yer, tarih ve saat,

. Aramanın konusu,

. Aramanın makul sebebi,

. Aranan kişinin kimlik belgeleri, adını söylemediği takdirde eşkal bilgileri,

. Araç aranmışsa, aracın plaka numarası, markası,

. Aramanın sonuçları, el konulan suç eşyasına ilişkin belirleyici bilgiler,

. Aranan kişinin yakalanması halinde kimlik bilgileri,

. Arama sonucunda yaralanma veya maddi bir zarar meydana gelip gelmediği hususları belirtilerek, tutanak, arama işlemine katılmış olanlar ve hazır bulunanlarca imzalanır. Aramanın, aranan kişi ile aynı cinsiyete sahip kişi tarafından gerçekleştirilmesi ve aranma sırasında üzeri aranan kişinin, utanmasını engelleyecek veya minimal seviyede tutacak her türlü önlemin alınması gerekir.

1.2. Adli Arama Bir suç işlemek veya buna iştirak veyahut yataklık etmek makul şüphesi altında bulunan kimsenin, saklananın, şüphelinin, 'Sanığın veya hükümlünün yakalanması ve suçun iz, eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için bir kimsenin, özel hayatının ve aile hayatının gizliliğinin sınırlandırılarak kônütunda, etrafı çevrili diğer mahallerinde, üzerinde, özel kağıtlarında, eşyasında, aracında CMUK ve diğer kanunlara göre yapılan araştırma işlemidir. (AÖA Y md. 5) Adli Arama daha çok genel kolluğu ilgilendirmekte ise de, Özel güvenlik görevlisi görev alanında, haklarında yakalama, tutuklama veya mahkumiyet kararı bulunan kişileri yakaladığında ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 127. maddesinde yazılı bulunan "meşhud cürümde (Bkz. İkinci Bölüm II-4 Meşhud Suç tanımı) yakalama" hallerinde "yakalama nedeniyle orantılı olmak üzere arama yapılabilir." (ÖGHK nin 7/c-d md.) Yakalanan kişinin, yakalandığı anda, silah, patlayıcı-yanı cı-yakıcı madde, kesici, delici, bereleyici alet ve benzeri kendisine veya kişilere zarar verebilecek diğer unsurlardan arındırılması amacıyla yapılacak ve Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu kapsamında işlenen suçların failini veya delillerini elde etmek üzere, kişilerin üstlerinde ve eşyasında, araçlarında, özel kağıtlarında ve kaçarken girdikleri bina ve eklentilerinde yapılacak arama bu kapsamda değerlendirilir. Bunun için hakim kararı aranmaz. Elbette burada özel güvenlik görevlisinin, görev alanı içinde yetki kullanımı ilkesini unutmamak gerekir. İstisna olarak, meşhud suç halinde suçu işleyen suçtan sonra kaçması ve takibi hallerinde kamuya açık diğer alanlarda veya özel güvenlik görevlisinin görev alanı dışında da bu yetkinin kullanılabilmesi mümkündür. 5188 sayılı ya a, olay yerini ve delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 1'57 nci maddesine göre yakalama (ÖGHK nin 7 ii md.) ve "kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama" (ÖGHK nin 7 lı md.) hallerinde aramadan söz etmemiştir. Ancak, diğer yakalama hallerinde yakalama nedeniyle orantılı arama yetkisinin bu durumda da mevcut olduğunu kabul etmek gerekir. Çünkü yakalama aramaya nazaran

kişi haklarını daha fazla sınırlandıran bir önlemdir ve yakalananın üzerinde yakalayana, kendine veya üçüncü kişilere zarar verebilecek bir şeyler (patlayıcı, silah, kesici-delici alet v.b) bulunabilir. Önleme Araması başlığında anlatılan "arama tutanağı" ve içeriğine ilişkin ayrıntılar aynen burada da geçerlidir. (AÖA Y 1 1. md.) Önleme aramasından farklı olarak; adli aramada, arama sonunda suç unsuruna rastlanması veya aranan kişinin talebi koşulu bulunmaz. Yani her adli aramada -ilgilinin talebi olsun/olmasın veya suç unsuruna rastlanmış olsun/olmasın tutanak düzenlenecek ve bir sureti ilgiliye verilecektir.

1.3. Haksız Arama Yeni TCK nin 120. maddesi "Hukuka aykırı olarak bir kimsenin üstünü veya eşyasını arayan kamu görevlisine üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir." hükmünü amirdir. Bu düzenleme ile, kamu görevlilerinin görev sınırlarını aşmalarına engel olunmaya çalışılmıştır. O nedenle yukarıda açıklanan önleme araması veya adli arama koşullarının özel güvenlik görevlilerince iyi irdelenmesi ve arama faaliyetinde bulunduktan sonra doğacak sorumluluklarının bilincinde olmaları gerekir. İsnat ve iftiralara karşı, arama, en az iki kolluk görevlisi tarafından yapılmalıdır. Öte yandan, aramaya tabi olan kimsenin kağıtlarını tetkik yetkisinin kural olarak hakime ait olduğu bilinmelidir. ÖG görevlilerinin bu kağıtları tetkik edebilmeleri ilgilinin açık rızasına bağlıdır. Açık rızasının olmaması halinde, kolluk, suçun ispatı için önemli gördükleri kağıtları mümkünse arananın huzurunda bir zarfa (pakete, torbaya veya çuvala) koyarak mühürler ve genel kolluğa verir/gönderir. Burada önemli olan ve belirtilmesi gereken bir diğer husus da, aramanın gereğinden fazla uzun tutulmaması ve arama amacını aşan uygulamalarda bulunulmamasıdır. Böyle keyfilikler aramayı haksız/hukuka aykırı hale getirecektir.

2. Yakalama Yetkisi Yakalama nedir? Öncelikle bu sorunun yanıtını vermek gerekir. Yakalama kişinin geçici bir süre için nezaret altına alınarak, özgürlüğünün kısıtlanması demek olup, ya bir tehlikenin önlenmesi için veya suç işlendikten sonra sanığın ele geçirilmesi için yapılır. İlk halde Önleme Yakalamasından, ikinci halde Adli Yakalamadan söz edilir. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin (YGIY) 4. maddesindeki tanıma göre de; "Yakalama, kamu güvenliğine, kamu düzenine veya kişinin vücut ve hayatına yönelik var olan bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken veya suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin göz altına alma veya muhafaza altına alma işlemlerinden önce hakim kararı olmaksızın özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasıdır." Pek tabii bu iş ve işlemler yapılırken yakalanan ve genel kolluğa teslim edilecek kişilere, kişinin direnmesi, saldırıya yeltenmesi veya saldırıda bulunması hallerinde ve yakalanan kişinin kaçma ihtimali varsa kelepçe takılması ÖG Görevlisinin takdirine bağlıdır (YGY md. 7 ve ÖGHK md. 7/1 (k) ve md. 9/3). Kolluk bu takdir yetkisini kullanırken, yakalananların kaç kişi olduğunu, fiziki yapısını, tehlikeliliğini, yaşını, psikolojik durumunu, işlenen suçun ağırlığını, yakalandığı yerin kalabalık olup olmasını dikkate alacaktır. Yine adı geçen yönetmeliğe göre, yakalanan kişinin 18 yaşından küçük olması halinde kelepçe takılamaz. Şartları doğmadan kullanılacak bir kelepçe, Anayasanın 17. maddesinde ve İHAS'ın 3. maddesinde öngörülen "insan haysiyeti ile bağdaşmayan, aşağılayıcı muamele yasağı" kapsamına girebilir. Kelepçe takma ile kişiye verilen fiziksel ve ruhsal zarar, belirli bir seviyeye ulaşır; bu işlem mağduru aşağılama, kendisine olan saygısını kaybettirme amacı taşır ve eylem sonucu mağdurun kişiliği negatif etkilenir; kelepçeleme, yakalanan kişinin direnmesi, kendisine veya başkasına zarar vermesi ihtimali, kaçma şüphesi veya delilleri karartma tehlikesi gibi haklı sebeplere dayanmaz ise aşağılayıcı muamele sayılabilir.

Yakalama iki amaçla yapılabilir; Önleyici Amaçla ve Adli Amaçla. Şimdi bu iki tür yakalamayı da daha ayrıntılı biçimde açıklamaya çalışalım.

2.1 Önleme Yakalaması/Önleyici Amaçla Yakalama: ÖGHK de "kişinin vücudu veya sağlığı

bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama" yetkisinden söz edilmiştir.(5188 s. Yasa 7/1 md.) Bu ifade ile önleyici yakalamanın alanının daraltıldığı gibi bir sonuca gitmek mümkündür. Yani, kamu güvenliği veya kamu düzenine yönelik bir tehlike halinde özel kolluk görevlilerinin yakalama yetkisi olmadığı anlaşılmaktadır. Oysa, herhangi bir saldırgan akıl hastasının veya ileri derecede saldırgan sarhoş bir kişinin kendi vücut tamlığına ya da başka bir kişiye yönelik tehlike yaratması halinde, kamu güvenliğinin ve kamu düzeninin bozulması tehlikesinden de söz edilebilir. O halde, özel güvenlik görevlileri için tanınan yakalama yetkisinin YGIY 4. md. de tanımlanan yakalama olduğunu, ancak münhasıran kamu güvenliği ve düzenine yönelik tehlike halinde yakalama yetkisini kullanamayacağını, kişinin kendi vücut veya sağlığı bakımından mevcut tehlikeyle birlikte kamu güvenliği ve düzenine yönelen tehlike halinde yakalama yetkisini kullanabileceğini anlamak gerekir.

2.2 Adli-Amaçla- Yakalama: ÖG Görevlilerinin Adli Yakalama yetkisini üç durumda incelemek gerekir. Bunlar; a) Suçüstü halinde yakalama, b) Haklarında yakalama, tutuklama veya mahkumiyet kararı bulunanların yakalanması, c) Olay yerinde alınan önlemlere uyulmaması halinde yakalamadır.

a) Eski Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 127. maddesinde ve Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun 90. md. sinde düzenlenen "Suçüstü" (Meşhud Suç) halinde yakalama Adli Amaçla Yakalamadır. Bu tür yakalama yetkisi özel güvenlik görevlilerine ÖGHK nin 7/c maddesi ile verilmiştir. Meşhud Suç kavramı Birinci Bölüm II -4 numaralı paragrafta açıklanmış idi. Orada da belirtildiği üzere, esasen meşhud suç halinde herhangi bir sıfatı olmayan kişilerin dahi geçici yakalama yetkileri bulunmaktadır. Burada belirtmekle, özel güvenlik görevlilerinin böyle durumlarda öncelikle yetkili oldukları, hatta görevli oldukları vurgulanarak ihmal i durumların ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Meşhud suçtan sonraki evrede suçu işleyen kaçması durumunda ve sıcak takip halinde özel güvenlik görevlisinin görev alanı dışına çıkarak yakalama yapabileceği de yargı içtihatları ve bu alandaki müelliflerce kabul edilmektedir.

b) Haklarında yakalama, tutuklama veya mahkumiyet kararı bulunan kişileri yakalama, (ÖGHK 7/d md.) yetkisi çok önemli ve özel kolluğa tanınan yeni bir yetkidir. Özel Güvenlik Görevlilerinin bir kimse hakkındaki yakalama, tutuklama veya mahkumiyet kararından nasıl haberdar olacağı sorusu, pratikte kimi duraksamalara ve tartışmalara yol açabilir. O nedenle, buradaki yetkiyi kullanırken çok dikkatli olunması ve yetkinin yalnızca (münhasıran) görev alanı ile sınırlı olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Genel Kolluk tarafından açıkça bildirilen hallerde bu yetkinin kullanılmasında bir sorun çıkmayacağı, ancak özel kolluğun kendiliğinden harekete geçerek böyle bir yetkiyi kullanması halinde sakıncalı durumlar olabileceği düşünülmelidir.

c) Adli amaçlı bir diğer yakalama hali de, CMUK 157. maddesine yollama (atıf) yapılarak düzenlenmiştir. (ÖGHK Md. 7/j) Olay yerini ve delilleri korumakla yükümlendirilip yetkilendirilen özel güvenlik görevlileri, bu koruma işini yaptıkları esnada koruma önlemlerini kasten ihlal eden ve ya aldığı önlemlere aykırı davranan kişileri yakalayabilir. Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun 168. maddesi "Olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan adli kolluk görevlisi, bunların yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar ve gerektiğinde zor kullanarak bundan men eder." şeklinde düzenlenmiştir. Maddenin yazılışında "yakalama" sözcüğüne yer verilmemiş ise de; "zor kullanarak bundan men eder" ifadesinden yakalamanın kastedildiği anlaşılmalıdır. Çünkü, zor kullanmanı ve men etmenin bir arada olması, çoğu hallerde öncelikle yakalamayı gerekli kılmaktadır. Ancak, kolluğun görevine ait işlemlerin yapılmasına engel olanın eylemi, devamlılık göstermiyor ve yakalamadan da engel ortadan kaldırılabiliyorsa yakalama yetkisinin kullanılması, keyfilik ya da haksız yakalama olarak değerlendirilir.

3. Eşyayı Emanete Alma Yetkisi Burada öncelikle Türk Ceza Kanununun ve CMUK da düzenlenen, suç eşyasının kullanım ve mülkiyetine son veren zabt ve müsadere kavramlarından söz etmek gerekmektedir. Zabt veya el koyma, suç soruşturmasında kanıt aracı olabilecek veya müsadereye (zoralmaya) konu olabilecek eşyanın ele geçirilip, ilgili makama teslim olunması işlemidir. Müsadere veya zoralmaya ise, işlenen bir suç sebebiyle kişi veya kurumların eşyalarının mülkiyetine son verilmesi halidir. Esasen her iki durumda da yetki hakime aittir. Ancak gecikmesinde sakınca olan hallerde, C. Savcılarını ile bunların yardımcıları sıfatıyla emirlerini yerine getirmekle görevlendirilen kolluk görevlileri zabt işlemini yapabilirler. Elkoyma, bir eşya üzerinde, elinde bulunduran kimseye ait (zilyede ait) kullanma yetkisinin isteği dışında kaldırılmasıdır. ÖGHK de düzenlenen Emanete Alma Yetkisi ise, elkoyma (zabt) ve zoralmaya (müsadere) dan önceki bir safhayı düzenlemiştir. (5188 s. Yasa 7/g-h md.) Özel güvenlik görevlileri yaptıkları aramalar sırasında;

- . suç oluşturan,
- . delil niteliğinde bulunan,
- . tehlike oluşturabilecek,
- . terk edilmiş veya bulunmuş eşyayı emanete almakla görevli ve yetkilidirler.

Terk edilmiş veya bulunmuş eşya dışındaki hallerde, genel kolluğun zaman geçirilmeksizin (derhal) bilgilendirilmesi ve emanete alınan eşyanın ayrıntılı bir tutanak ile teslim edilmesi gerekir. Burada kullanılan "emanete alma" ifadesi, ceza ve ceza usul hukukundaki elkoyma ve zoralmaya kavramları ile benzerlik gösterdiğinden açıklama, o iki kavram üzerinden yapılmıştır. ÖGHK nin 9. maddesi son fıkrasında "zabt edilen eşya genel kolluğa teslim edilir" biçimindeki yazılı Ş ile, emanete alma yetkisinin zabt yetkisi gibi yorumlanması sonucunu doğurduğu da söylenebilir. Kişilerin üzerlerinde ve eşyalarında taşıdıkları, ancak yasa dışılık veya suç oluşturmaya maddelerin, korunan yerlerde güvenliği tehlikeye sokacağı olasılığına dayanarak, bu maddelerin geçici olarak alıkonulması ve sonradan kendilerine iade edilmesi halinde de emanete alma yetkisi kullanılmış olmaktadır. Yasada ve yönetmelikte bu ayrıntıya ilişkin bir düzenleme yok ise de, yapılan hizmetin doğasından kaynaklanan bir sonuç olduğunu, "güvenlik alıkoyması" da denilen geçici alıkoymanın, kişilerin kendi rızaları ile olduğunu belirtmek gerekir. "Elkoyma" ve "Zoralmaya" da ise, kişilerin rızaları gerekli değildir. Tüm bu açıklamalardan sonra; Emanete Alma Yetkisinin/işleminin, Elkoyma ve Zoralmaya için hazırlık aşaması olduğunu, ancak her emanete almadan sonra mutlaka Elkoyma veya Zoralmaya aşamasının gelmeyeceğini belirtmek gerekir.

4. Zor Kullanma Yetkisi 5188 sayılı yasanın 7/k maddesiyle özel güvenlik görevlilerine tanınan "Zor Kullanma Yetkisi" kolluk hukukunda çok eskilere dayanan ve kimi zamanlarda üstünde fikir birliği sağlanamayan kavramlardandır. Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu (PVSK) nun Ek 6. maddesinde "zor kullanmak, direnme ve saldırının mahiyetine ve derecesine göre etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartlar gerçekleştiğinde her çeşit silah kullanma yetkisini ifade eder" şeklinde tarif edilirken, Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliğinin 4. maddesi "zor kullanma; kanunsuz toplu hareket haline gelen herhangi bir toplumsal olayın etkisiz hale getirilmesi veya önlenmesi veya dağıtılması için; toplu hareketin niteliğine veya dağıtım sırasında meydana gelen cebir ve şiddet veya tehdit veya saldırı veya direnişin derecesine ve gereğine göre kademeli şekilde artan ölçüde bedeni kuvvet, maddi güç ve silah kullanılması hali" olarak tanımlanmıştır. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği (YGİY) nin 7. maddesinde "Yakalanan kişinin direnmesi, saldırıya yeltenmesi veya saldırıda bulunması hallerinde kendisine kelepçe takılır. Yakalanan kişinin kaçma ihtimali varsa kelepçe takılması kolluk kuvvetinin takdirine bağlıdır." şeklinde ifade olunan hüküm de, kolluğun zor kullanma yetkisinin yakalama hallerinde nasıl yerine getirileceğini düzenlemektedir. Tüm bu hukuki referanslar ışığında; zor kullanmanın nelerden ibaret olduğu sorusunun cevabını vermek gerektiğinde, basit bedeni-fiziki güç gösterisi ve kullanımından başlayarak ateşli silah kullanımına kadar giden bir geniş yelpazeden söz edilebilir. Yasadaki (PVSK 6/2 md) "maddi güç" ifadesinden dolayı, kelepçe

takma, basınçlı su kullanma, sağlığı tehdit etmeyen bazı kimyasallarla etkisizleştirme v.b. alet ve araçlardan istifade suretiyle zor kullanmak da olasıdır.

Özel güvenlik görevlileri, Türk Ceza Kanununun (TCK) uygulamasında memur sayılırlar. (ÖGHK 23. md.) O halde, TCK nin 245. maddesinde "kuvve-i cebriye imaline memur olanlar ve bilumum zabıta ve ihzar memurları memuriyetlerini icrada ve mafevkinde bulunan amirinin emrini infazda kanun ve nizamın tayin ettiği ahvalden başka surette bir kimse hakkında suumuamele veya cismen eza verecek hale cüret eder yahut o kimseyi darp ve cerh eyleirse.. .cezalandırılır" ve 1.Haziran.2005 tarihinde bütün hükümleri ile yürürlüğe girecek olan yeni TCK nin 256. maddesinde "Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır." düzenlemesinde yer alan suçu işlemek için zor kullanmada ölçüyü titizlikle korumalıdır. Bu hukuki metinlerden ve çeşitli yargı içtihatlarından hareketle Zor Kullanma, yasalara göre verilmiş bir yetkinin kullanılması sırasında kolluk görevlilerinin, eşya ve kişiler üzerinde amaçla dengeli ve yasalara uygun maddi ve manevi güç kullanımını, diye tanımlanabilir. Anayasa Mahkemesince verilen 1986/27 sayılı kararda "Zor kullanmanın amacı, direnen, saldırıya yeltenen ya kullanmada uygulanacak yöntemi, direnme ve saldırının nitelik ve derecesi belirleyecektir." ifadelerine yer verilmiştir. O halde zor kullanmanın unsurlarını belirtmek gerekirse;da saldıran kişi veya topluluğu etkisiz hale getirmektir.

a) Zor kullanma zorunlu olmalıdır

b) Zor kullanmanın yasal bir dayanağı bulunmalıdır

c) Zor kullanma saldırının giderilmesi veya tehlikenin kaldırılması için yetecek derecede olmalıdır

d) Amaca ulaşıldığında Zor Kullanımına son verilmelidir.

Zor kullanmanın, insan hakları ile çok yakından ilişkileri bulunduğu bilinmektedir. Bu konuda insan hakları bakımından, milletlerarası hukuk itibarıyla temel kaynak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 2. maddesidir. Madde metni aynen şöyledir;

1. Herkes kanun tarafından himaye edilen yaşama hakkına sahiptir. Hiç kimse mahkemece hükmedilmiş bir ölüm cezasının infazı hali dışında kasten öldürülemez.

2. Ölüm, aşağıda belirtilen ve başvurulmasını mutlak surette zorunlu kılan hall er nedeniyle meydana geldiğinde bu madde ihlal edilmiş sayılmaz:

a) Kişilerin, kanuna aykırı cebir ve şiddete karşı savunulmalarını temin etmek.

b) Kanuna uygun bir tutuklama kararını yerine getirmek veya hukuka uygun olarak tutulmuş bir kimsenin kaçmasını önlemek.

c) Bir isyan veya ayaklanmayı kanuna uygun olarak bastırmak."

Bu madde esas itibarıyla, öldürme, daha doğrusu görevlerin icrasında kanunun hükmünün yerine getirilmesinde ölüm vukuu halini düzenlemekle birlikte, doktrininde de açıkladığı gibi, ölümü sonuçlayan zor kullanma hallerini de kapsamaktadır.

Zor Kullanma yetkisine ilişkin bu genel tanım ve girişten sonra, ÖGHK nin 71k maddesinde sayılan üç "hukuka uygunluk" halinin neler olduğunu açıklamaya çalışalım.

4.1. Türk Medeni Kanununun 981. maddesine göre Zor Kullanma MK. 981. maddesindeki; "Zilyet, her türlü gasp veya saldırıyı kuvvet kullanarak defedebilir. ... ..Ancak, zilyet durumun haklı göstermediği derecede kuvvet kullanmaktan kaçınmak zorundadır" ifadesinden, herhangi bir şeyi elinde bulunduran kimsenin o şeye yönelik saldırıyı uzaklaştırması veya gidermesi anlaşılmalıdır. Zilyetlik, taşınır ve taşınmaz malların eylemli olarak elde -fiili hakimiyet altında- bulundurulmasıdır. Bu düzenlemeye göre, zilyed, elindeki malına yönelik gasp, hırsızlık ve saldırı fiillerini, kuvvet kullanmakla önleme hakkına sahip kılınmıştır. Şiddetle veya gizlice kendisinden alınan o mal; taşınmaz mal ise, gasp eden kişiyi, o yerden kovarak, uzaklaştırarak; taşınır mal ise, suçüstü halinde veya kaçarken yakalanan kişinin elinden, güce başvurarak tamamıyla alabilir. Ancak, zilyetliğin korunmasında şu hususlara dikkat etmek gerekir;

. Zilyetliği korumak için alınan önlem, zilyedlik konusu mala saldırıda bulunacak, zarar verecek kişiye karşı olmalıdır.

. Başvurulan karşı önlem, mala saldırı sırasında etkili ve caydırıcı olmalıdır. Adam malı alıp gitmiş de sahibi iki gün sonra, alan hırsıza karşı koruma önlemine başvuruyorsa burada yasanın aradığı şart yoktur.

. Alınan önlem ile korunan mal arasında bir dengenin olması, savunma önemi ile korunan malın değeri arasında bir ölçü bulunmalıdır. Zilyed, bu savunma ve korunma işini yaparken o andaki durumların haklı göstermediği zor ve şiddete başvurmadan kaçınmakla yükümlüdür. Bir diğer ifadeyle kaybolma tehlikesinde olan hakkı ile kullandığı güç sonucunda ortaya çıkması muhtemel zarar arasında bir denge olmalıdır. Halin haklı gösterdiği derecede kuvvet kullanılmalı, savunma sadece gasp ya da tecavüzü önlemeye yönelik olmalıdır. Ortaya çıkacak zarar, hakkın konusundan daha ağır ise bu sonuçtan, güç kullanan kişi sorumludur. Ama karşı tarafın kusuru, sorumluluğun derecesine etki eder. Örneğin, bir mağaza güvenlik görevlisi, görev yaptığı mağaza önünde kamyonlardan mağazaya mal boşaltılırken birisi o sırada kamyonun malı alıp kaçmaya kalkışsa, güvenlik görevlisi bunu güç kullanarak engelleyebilir. Bu sırada ortaya çıkan zarardan sorumlu değildir. Ancak kullanılan güç sonucu, malı çalıp alan kişi ölmüşse veya sakat kalmışsa bunda güvenlik elemanı sorumludur.

4.2. Borçlar Kanununun 52. maddesine göre Zor KullanmaBK 52. maddesinde düzenlenen hukuka uygunluk sebepleri; Meşru Müdafaa (haklı savunma), İztırar (zaruret) Hali ve Kendi Hakkını Koruma İçin Kuvvet Kullanımı olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır. BK 52. md. aynen şöyledir;

"Meşru müdafaa halinde mütecavizin şahsına veya mallarına yapılan zarardan dolayı tazminat lazım gelmez.

Kendisini veya diğerini zarardan yahut derhal vukubulacak bir tehlikeden vikaye için başkasının mallarına hanel iras eden kimsenin borçlu olduğu tazminat miktarını hakim, hakkaniyete tevfikân tayin eder.

Kendi hakkını vikaye için cebri kuvvefe müracaat eden kimse hal ve mevkiâ nazaran zamanında hükümetin müdahalesi temin edilemediği yahut hakkının ziyâa uğramasını yahut hakkının kullanılması hususunun pek çok müşkül olmasını meni için başka vasıtalar mevcut olmadığı takdirde, bir günâ tazminat itasıyle mükellef olmaz."

a. Meşru müdafaa (BK m. 5211) halinde, tecavüzün (saldırının) hukuk düzenince korunmuş (yaşama, sağlık, ırz, namus, özgürlük gibi) şahsi veya (otomobil, ev, elektronik cihaz, kamera, cep telefonu gibi) mameleki varlıklara - mala - yönelik olması gerekir. Bu madde hükmüne göre, zilyed, her türlü gasp ve tecavüz fiillerini kuvvet kullanmak suretiyle bertaraf etmek hakkına sahiptir. Mala ilişkin meşru müdafaa hali için MK 981. md. hakkındaki açıklamaların, şahsa yönelik saldırılara meşru müdafaa hali için de TCK 49/2 ve Yeni TCK 25/1. md. leri hakkındaki açıklamaların yeterli olduğunu belirtmek gerekir.

b. Zaruret (ıztırrar) hali ise, bir kimsenin gerek kendisinin gerek başkasının şahsına veya mallarına derhal vuku bulacak bir tehlikeden kurtarmak için zorunlu olan derecede, tehlike ile alakası olmayan diğer bir şahsın mallarına zarar vermesidir. Örneğin, bir köpeğin saldırısına karşı kendisini veya başkasını korumak için üçüncü bir şahsın sandalyesini kırarak köpeği kovalayan veya dağ başında soğuk bir kış günü donmaktan kurtulmak/kurtarmak için üçüncü bir şahsın evinin kapısını kırarak içeri sığınan ya da ağaçlarını yakan kimsenin durumu zaruret halidir.

BK' da tanımlanan zorda kalma hali için aranan koşulları şöylece sıralamak mümkündür;

. Bir kişinin kendisinin veya başkasının şahsına ya da malına karşı yönelmiş bir tehlike veya zarar söz konusu olmalıdır.

. Meydana gelen tehlike veya zarara zorda kalanın kendisi neden olmamalıdır.

. Tehlike ve zarardan korunmak için bu tehlike ile hiç ilgi ve ilişkisi bulunmayan üçüncü bir kişinin malına zarar verilmiş olmalıdır.

. Önlenmek istenen tehlike, sebep olunacak zarardan daha ağır bir sonuç meydana getirici olmalıdır.

. Zarar veya tehlikeden ancak o derecede veya daha az bir zarar vermeye korunabilme imkanı olması, ortada o anda yapılacak başka bir seçeneğin olmaması gerekir.

c. BK 52. maddesi III. Fıkrasında, hakların korunması için devlet organlarının yardımını ve aracılığını istemenin zamana bağlı olduğu kabul edilen acil hallerde istisnai olarak şahsın kendi hakkını koruması için kuvvet kullanmasına izin verilmiştir. Örneğin bir tatil günü birkaç aylık kira borcunu ödemedi eşyalarını kamyonla yükleyerek gittiğini gören kiralayanın, kiracıya alet aracının lastiğini patlatarak gitmesine engel olması veya hakkını korumak üzere şahsa karşı kuvvet kullanıp onun resmi bir makam önüne, genel kolluğa götürülmesini temin etme gibi. Bu üçüncü halde, meşru müdafaa ve zaruret halinin aksine şahsın yalnız kendi hakkı için kuvvet kullanımına izin verilmiştir. Tüm buralarda temel ölçüt, büyük tehlike ve zararın küçük zararlar ve küçük tehlike ile kapatılması, giderilmesi ya da önlenmesi durumudur. Kendi hakkını korumak için kuvvet kullanma halinde aranan koşullar şunlardır;

. Kuvvet kullananın korunacak bir hakkı ve kuvvet kullanımı bu hakkı korumaya yönelik olmalıdır.

. Yetkili bir devlet organının (hakim, mülki amir, savcı, polis, icra memuru, zabıta

vb.) hakkı korumak için zamanında el atmasının mümkün olmaması gerekir. . Hakkın korunması için başka bir imkan mevcut olmamalıdır. . Kullanılacak kuvvet sonunda ihlal edilecek hukuki yararlar korunacak hukuki yarar arasında bir denge bulunmalı, korunan hukuki yarar daha üstün değerde olmalıdır.

4.3. Türk Ceza Kanununun 49. maddesinin (1) ve (2) numaralı bentlerine göre Zor Kullanma Ceza hukukunda en önemli hukuka uygunluk sebeplerinden olan "emrin yerine getirilmesi" ve "haklı savunma (meşru müdafaa)" halleri bu iki bentte düzenlenmiştir. TCK md. 49/1 e göre; "kanunun bir hükmünün veya salahiyettar bir merciden verilip infazı vazifeten zaruri olan emri icra suretiyle işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilemez." Aynı maddenin (2) numaralı bendinde ise, "gerek kendisinin gerek başkasının nefsine ve ırzına vuku bulan haksız bir taarruzu fil hal der i zaruretinin bais olduğu mecburiyetiyle, ... işlenen fiilden dolayı faile ceza verilemez" şeklinde ifade olunmuştur. Yeni TCK 24. ve 25. maddelerinde; Emrin Yerine Getirilmesi. "Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez. Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur. Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur." şeklinde düzenlenirken, Haklı Savunma. "Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez." ifadeleriyle tarif edilmiştir. Özel güvenlik görevlilerinin gerek zor kullanma ve gerekse silah kullanma durumlarında onlara dayanak oluşturan, yetki sağlayan bu hukuka uygunluk sebeplerinin daha ayrıntılı incelenmesi gerekir. Bu sebeple konuyu iki alt başlık halinde irdelemeye çalışacağız.

4.3.1. Kanun hükmü ve amirin emri Yasalarca düzenlenen bir emri veya görevi yerine getirirken suç oluşturan bir eylemde bulunan kimseye ceza verilmemesine örnek olarak, CMUK 127. maddesinde (yeni Ceza Muhakemesi Kanununun 90. md.) düzenlenen meşhud suç halindeki yakalama verilebilir. Aynı şekilde CMUK 157. maddesindeki (yeni Ceza Muhakemesi Kanununun 168.

md.) yakalamayı da bu bağlamda değerlendirmek olasıdır. Yakalama yetkisi, yakalananın direnmesi halinde zor kullanma yetkisini gerektiren bir süreçtir. O halde, özel güvenlik görevlisi bu koşullar altında zor kullanmak durumunda kalırsa, kendisine kanunla verilen bir görevi yerine getirmiş olacağı için ceza sorumluluğundan kurtulmuş olacaktır. Yetkili merciin veya amirin emrini yerine getirmek için suç işleyene de ceza verilmeyeceği öngörüldüğünden, burada öncelikle "emrin" tanımına ihtiyaç vardır. Emir, üstünlük yetki ve erkine sahip bir merci tarafından belirli bir hareketin yapılması maksadıyla daha aşağı konumda bulunan kimseye yönelmiş irade beyanıdır. Başka bir ifadeyle emir, ifası istenen hizmetin söz ve yazı ile ifadesidir. (Polis Disiplin Talimatı 3 1. md.) Kanunsuz Emir başlığı altında Anayasamızın 137. maddesinde şu düzenlemeye yer verilmiştir;

"Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir surette yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır."

Yeni TCK nin 24. maddesinde de emrin unsurları tarif edilmiştir. Buna göre;

- . Emir yetkili bir yerden verilmelidir,
- . Emrin konusu suç teşkil etmemelidir,
- . Emir, yasaya uygun olmalıdır,
- . Konusu suç teşkil eden emri veren de uygulayan da sorumludur.

Bu maddede yer alan "emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur" ifadesi ile 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanununun (PVSK) 2. maddesinin ikinci bölümünde sayılan ve yazılı emir istenemeyecek hallerden olduğu belirtilen durumu ve Anayasanın 137/son maddesini birlikte irdelemek gerekir. PVSK emire ilişkin düzenlemede "polis; amirinden aldığı emri, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı emri verene bildirir. Ancak amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazılı olarak yenilirse, emir yerine getirilir. Bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilmez. Yerine getirenler sorumluluktan kurtulamaz." ilkesini benimsedikten sonra oniki bent halinde saydığı hallerde yazılı emir istenemeyeceğini ve sözlü emrin derhal yerine getirilmesini hükme bağlamıştır. İşte yeni TCK' de ifade olunan "emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği" hallerden PVSK 2. md. sinde oniki bentte sayılanları anlamak gerekecektir. Kolluğu ilgilendiren başka yasalarda da benzeri düzenlemeler olabileceğinden bu sayılanlar "dışında diğer kanunlarda istisnai olarak zabitanın sözlü emirle yapmaya mecbur tutulduğu haller" de 13. bent olarak belirtilmiştir.

Özel güvenlik görevlilerinin emir alacağı makam ve kişilerin kimler olacağı sorusunun da cevaplanması gerekir. Bu bağlamda; 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu uyarınca mülki idare amirinin ve dolayısıyla genel kolluk amirinin özel güvenlik personeline emretme yetkisinden ve olay yerine gelerek olaya/suçta el koyan ve savcıya yardımcı görev ifa eden genel kolluk amirinin ve CMUK i 54. maddesi gereğince adliyeye ilişkin bütün işlerde zabıta makam ve memurlarının C. Savcısının emirlerini yerine getirmekle yükümlü olmaları sebebiyle C. Savcılarının emretme yetkisinden söz etmek gerekir. Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun 65.md. sinde de "Gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi halinde, diğer kolluk birimleri de, adli kolluk görevini yerine getirmekle yükümlüdür" ifadesiyle benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir. Yani özel güvenlik görevlileri ile emir verenler arasında kamu hukukundan doğan bir ilişki /bağlılık bulunmalıdır.

Özel güvenlik görevlisini istihdam eden veya özel güvenlik hizmetini satın alan kişilerin verecekleri emir ya da talimatları özel hukuk ilişkisi içinde değerlendirmek gerekir ve buradaki emir ile karıştırmamak lazımdır. Ancak; ÖGHY de tanımlanan "Yönetici" kavramı dikkate alındığında, "özel güvenlik görevlilerine emir ve komuta etme, alınacak güvenlik tedbirlerini, bunların yerini, sırasını ve zamanını belirleme ve değiştirme yetki ve sorumluluğuna sahip" olanlardan söz edilmektedir. "Yönetici" konumunda bulunan özel güvenlik görevlisinin, diğerlerinden üstün ve onlara emretme yetkisine sahip olmalarına karar ya da onay verenin bir "kamu otoritesi" olmadığını söylemek olası ise de; ilgili Yönetmelikte tanımlanan "yönetici" nin yukarıdaki anlamda emretme yetkisine sahip "amir" olduklarını kabul etmek gerekmektedir. Aksi halde, özellikle toplu görev yapılan alanlarda (örneğin spor müsabakası, konser vb) özel güvenlik görevlilerinin başında bulunan "yönetici" nin duruma hakim olması ve yönetimindeki kuvveti sevk ve idare etmesi olanaksızlaşır.

4.3.2. Haklı Savunma (Meşru/Yasal Müdafaa) Çok eskilerden bu yana toplumların hukukunda yer alan Haklı Savunma, bir kimsenin ağır ve haksız bir saldırıyı kendisinden veya başkasından uzaklaştırmak amacı ile yaptığı zorunlu tepkidir. Gerek yürürlükteki TCK ve gerekse yürürlüğe girmek üzere olan Yeni TCK de, saldırıya ilişkin tanım ve koşulların aynı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, TCK 49. maddedeki düzenlemede mala karşı haksız saldırı halinde meşru müdafaaдан istifade edilememektedir. Yeni TCK 2511. Md. de ise, saldırının "bir hakka yönelmiş" olması yeterli görüldüğünden, mala yönelik saldırılarda da haklı

savunma koşullarının gerçekleştiğini söylemek mümkün olacaktır. Bu bağlamda Meşru Müdafaa'nın koşullarını şöylece açıklamak mümkündür:

- . Saldırının haksız olması ve o anda devam ediyor olması gerekmektedir. Saldırı ihtimali, meşru müdafaa için yeterli kabul edilmemekle birlikte; "gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırı" yeni TCK hükümlerine göre haklı savunmaya olanak vermektedir. Saldırı ile savunma aynı anda gerçekleşmelidir. Saldırı bittikten sonra yapılan hareketler, meşru müdafaa kapsamında değerlendirilemez. Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus da, saldırının kaynağının insan olması gerektiğidir. Yani hayvan veya başka bir şey, saldırının kaynağını oluşturuyorsa, meşru müdafaa'dan değil zaruret halinden söz etmek gerekir.
- . Savunmanın Zorunlu olması, haklı savunmanın koşullarındandır. Yani; saldırının başka bir şekilde der edilmesi olası ise savunma zorunluluğu yok ise, haklı savunmadan istifade edilemez. Örneğin eli bıçaklı birkaç kişinin saldırısına muhatap birinin, saldırı sırasında fırsatını bulup saldırganlardan kaçıp ve epey uzaklaşmasına rağmen silahını ateşleyerek saldırganlara bir zarar vermesi halinde haklı savunmadan yararlanması olası değildir. Bu koşulda belki, haksız tahrik hükümlerinden yararlanmak mümkündür. Üniformalı bir özel kolluk görevlisinin, görev alanı içinde kaçmak olanağı varken kaçmayarak haklı savunmada bulunması halinde bu hükümden yararlanıp yararlanamayacağı hakim takdirine bağlı ise de, kanaatimizce böyle bir durumda takdirin özel güvenlik görevlisi lehine kullanılması gerekir. Zira, ÖGG'nin görevli olduğu mekanda bulunma sebebi, bu tür haksız saldırıları önlemeye yönelik olduğundan, "saldırıdan başka türlü kurtulma olanağı" bulunduğu bahisle "savunmada zorunluluk" şartının gerçekleşmediğini söylemek olası değildir.
- . Haklı savunmada, Savunma ile saldırı arasında ölçü bulunması koşulu da aranır. Eski TCK 50. maddesinde hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılması düzenlenirken "zaruretin tayin ettiği hududu tecavüz edenler" ifadesi kullanılmıştır. Yeni TCK de "koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek" şeklinde 25. madde içinde belirtmiştir. Her iki ifadede de anlaşılacağı üzere yasa koyucu, savunmanın ölçülü veya orantılı olmasını istemiştir. Ölçüden amaçlanan ise, savunmanın saldırıyı giderecek derecede olmasıdır. Eli bıçaklı biri saldırganı, saldırı sırasında bıçağı elinden kaptıktan sonra, bununla yetinmesi gereken savunanın, eline geçirdiği bıçakla saldırganı yaralaması halinde de ölçü kaçırılmış kabul edilmelidir. Ölçünün kaçırılması halinde, ölçüyü kaçırmada kastın varlığı aranır. Öte yandan, Haklı Savunmada; sınırın aşılması, mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri geliyorsa sınırın aşıldığı kabul edilse dahi faile ceza verilemeyeceği yeni TCK 27. maddesinde hükme bağlanmıştır.
- . Savunma hareketinin saldırıyı yapana yönelmesi de, meşru müdafaa'nın koşullarındandır. Örneğin, eli bıçaklı birinden kurtulmak ya da onu uzaklaştırmak için o kişiye değil de arkadaşına, yakınına yönelik savunma hareketinde bulunulması hali haklı savunma kapsamında değerlendirilemez.

5-Kimlik Sorma Yetkisi Özel güvenlik görevlilerine verilen "Kimlik Sorma" yetkisi, 5 i 88 sayılı yasanın 7. maddesinin (b)'ve (t) bentlerinde düzenlenmiştir. Bu iki durum şunlardır. 1) Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kimlik sorma, 11) Hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma. Görüldüğü üzere, her iki halde de genel güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin bir yaklaşım veya gaye güdülerek önleme amaçlı kimlik sorma yetkisi düzenlenmiştir. Kimlik sorma yetkisi/eylemi kişilerin "durdurulmasını" da beraberinde gerektirmektedir. Ancak hukukumuzda, "durdurma" ayrı bir koruma tedbiri ve kolluk yetkisi olarak kabul edilmemiş, kimlik sormanın ya da aramanın tamamlayıcı bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Çünkü durdurma, genel veya özel bir kolluk görevlisi tarafından, hareket halinde olan veya duran bir kişinin, kamuya açık bir alanda, hal ve hareketleri, belirli bir yerde bulunma sebebi ve üzerinde veya yanında bulundurduğu eşya hakkında bir açıklama istemek üzere, hareket etme kabiliyetinin sınırlanarak geçici olarak özgürlüğünün kısıtlanmasıdır. Kimi hukukçulara göre, durdurmanın da adli bir güvenlik tedbiri olarak kabul edilip diğer güvenlik tedbirleri arasındaki yerini alması gerekir.

Özel güvenlik görevlilerinin korudukları alanlara girecek kişilerin kimliklerini öğrenmeleri ve hatta onlara giriş kartı v.b. bir belge karşılığında kimlik bilgilerini kayda geçmeleri tamamen ilgililerin rızaları dahilinde mümkün olacak bir yetki kullanımudur. Yukarıda da açıklandığı üzere o alanlara giriş malik veya ziyedin izni ile mümkün olduğundan, bu tür bir işlemi kabullenmeyen kişilerin o alanlara girmekten vazgeçmeleri halinde kimliklerini göstermeleri zorunluluğu da kalkmış olacaktır. Kimlik Sorma Yetkisinin kullanımını ve amacını daha iyi değerlendirmek için Polisin kimlik sorması yetkisine ilişkin düzenlemeye de bakmak gerekir. "Polis suç işlenmesini önlemek veya işlenmiş suçların faillerini ele geçirmek için kişilerden -kendinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra- kimliğini sorabilir. Bu istem karşısında herkes nüfus hüviyet cüzdanı, pasaport veya resmi bir belgeyi göstererek kimliğini belgelemek zorundadır." (PVSİK Md. 1 7) Polise kimlik sorma yetkisini düzenleyen bu kuralda önleyici ve adli olmak üzere iki amaçtan söz edilmiştir. PVSİK nin 1 7. maddesinde kimlik sorma yetkisi hükme bağlanırken, kimliği saptanamayan kişilerin "aranan kişilerden olup olmadıkları anlaşılıncaya kadar.. göz altına alınabileceği de ifade olunmuştur. O halde kimlik sorma yetkisi gözaltına alma sonucunu doğuran bir ön aşamayı oluşturmaktadır. Anayasa Mahkemesi, kanunun bu maddesinin anayasaya aykırılığı iddiasıyla açılan bir dava sonucu verdiği kararında, "bu maddeye göre kimlik sorulmasının nedeni ilgilinin kimlik taşıyıp taşımadığını saptamak değil, davranışlarını şüphe uyandırması nedeniyle aranan kişilerden olup olmadığı tespittir." yorumunda bulunarak, anayasaya aykırılık oluşturmadığını belirtmiştir. Diğer yandan, kimlik sorma önleminin, daha ağır özgürlüğü kısıtlayıcı önlem olan yakalama ve

arama yetkisinin kullanımı sırasında işin zorunlu bir sonucu olduğu, esasen özgürlüğü kısıtlanan birinin kimliğinin sorulmasının haklarının ihlali bakımından öneminin olmadığı şeklinde değerlendirmek gerekir.

Öte yandan TCK' nın 528. md. sinde "kimlik beyanından çekinme veya gerçeğe aykırı beyanda bulunma" suçü düzenlenmiştir. "Bir memura vazifesini yaptığı sırada isim ve şöhret veya sıfat ve sanatını ve mesken ve ikametgahını veya doğduğu yeri yahut sair şahsi evsafını beyandan imtina edenlerle hakikat hilafında beyanda" bulunanlar için para ve hapis cezası öngören ceza kuralı, yasanın *kabahatler* kitabında kamu düzenine ilişkin bölümün (bab' ın) selahiyettar mercilerin emirlerine itaatsizlik ara başlığı altında yer almaktadır. Ancak yeni TCK' da bunun tam karşılığı bir hüküm yoktur. Sadece 206. md. sinde "Bir resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda" bulunmak suçü düzenlenmiştir. "Sahte Kimlik Belgesi Kullanma Suçu" ise, Eski TCK' nın 350 . md. sinde ammenin itimatı (kamu güveni) aleyhinde *cürümlerden* sayılmıştır. Yani TCK 528. md. deki suçü göre daha vahim kabul edilmiştir. Bu suçun yeni ceza yasamızda yine Kamu Güvenine Karşı Suçlar bölümünde 206. md. de "genel" olarak ele alınan "Resmi Belgede Sahtecilik" suçü içerisinde değerlendirilmesi gerekecektir. Çünkü eski yasada olduğu gibi "özel olarak düzenlenmiş resmi evrakta (kimlik, pasaport, ruhsat vs. de) sahtekarlık suçü" düzenlenmemiştir.

Kimlik soran kolluk görevlisinin amacına göre kimlik sorma yetkisinin kullanımı farklılık gösterir. Şöyle ki;

5.1. Şüpheli Görülen Birine Kimlik Sorma, kamu düzeninin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi ve genel güvenliğin korunması amacıyla kimlik sormada somut "makul şüphe" bulunmalıdır. Adli ve Önleme Arama Yönetmeliğinde tanımı bulunan Makul Şüphe, kolluk yetkisini kullananların keyfilikliğini önlemeye yönelik olarak sıkı bir çerçeveye alınmıştır. Böyle bir yaklaşımın doğru olduğunu belirtmek gerekir. Zira, uygulamada, kolluk, önleme amaçlı kimlik sorma yetkisini, suçü önlemekten çok, bir otorite sergileme aracı olarak kullanmakta ya da kimi hallerde özel duygu ve düşüncelerinin etkisinde kalarak, o esnada muhatap oldukları kişileri baskı altına almak amacıyla kullanabilmektedirler. O halde, şüphe somut olmalıdır, ihbar ve şikayetleri destekleyen emareler bulunmalıdır, ilgili kişinin veya onunla birlikte olanların tutum ve davranışları kolluk görevlisinin şüphesini gerektirecek nitelikte olmalıdır.

5.2. Toplu Ulaşım Tesislerinde Kimlik Sorma, yetkisi kullanırken artık "makul şüphe" den söz edilmemeli. Çünkü burada amaç suç işlenmesinin engellenmesinden ziyade, kişilerin bu seyahate uygun belgelerinin olup olmadığının tespitidir. Pasaport, uçş izni, bilet, vize v.b. belgelerin kontrolü sırasında kimlik belgelerine de ihtiyaç duyulmasındandır. Şüphelilere yönelik kimlik sorma yetkisi her hal ve şartta mevcut olduğundan, bu gibi tesislere giren şüphelilerden kimlik sorulması halinde "makul şüphe" zorunluluğu aranmadığından kolluğun işi daha da kolaylaşmış olmaktadır.

6. İşyeri ve Konuta Girme Yetkisi Kişi ve Konut dokunulmazlığı hakkı yukarıda belirttiğimiz gibi (Bkz. LV numaralı başlık) temel kişisel kamu haklarından olup, anayasal güvence altına alınmıştır. Konut, kişilerin yerleşmek ve barınmak amacıyla oturdukları, bir eve ait işlerin görülebileceği ve dışı karşı saklanıp, korunan yerdir, konut dokunulmazlığı ise, burada yerleşen kişilerin yuva huzurunu sağlayan bir güvencedir. Anayasanın 21. maddesi, "Kimsenin konutuna dokunulamaz. Milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hakim kararı

olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış mercii yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez.." hükmünü amirdir. Yeni TCK nin 11 6/3 maddesinde hükme bağlanan iş yeri dokunulmazlığını ihlal suçü, "açık bir rızaya gerek duyulmaksızın girilmesi mutat olan yerler dışında kalan işyerleri ve eklentilerine" ilgilinin rızası olmaksızın girilmesi veya rıza ile girildikten sonra çıkılmaması olarak ifade edilmiştir. 5188 sayılı kanunda yer alan düzenleme ile, konut ve iş yeri dokunulmazlığı ilkesine istisna oluşturulmuştur. "Yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme." ifadesi ile yasanın 7/d maddesinde yer alan yetki ve görevin olağanüstü afet durumlarına ve imdat taleplerine sıkı sıkıya bağlanmıştır. **Tabii afet hallerinde yardım yükümlülüğü** başlığı altında düzenlenen Yönetmelik maddesi "Özel güvenlik görevlileri görev alanı içerisinde meydana gelebilecek yangın, deprem ve sel gibi tabii afet durumlarında arama ve kurtarma görevlilerine yardımcı olmakla yükümlüdür." biçimindedir. Madde başlığından da anlaşılacağı üzere, özel güvenlik görevlilerine getirilen bir yükümlülük söz konusudur. Esasen, yangın, deprem, sel baskını, bina çökmesi v.b. durumlarda herhangi bir sıfatı olmayan kişilerin de yardım ve kurtarma amaçlı olarak konutlara girmeleri halinde konut dokunulmazlığı ihlalinden söz edilemez. Özel güvenlik görevlilerine verilen görev ve yetkinin görev alanındaki işyeri ve konutlara özgü olduğunu belirtmek gerekir. Şayet bir özel güvenlik görevlisi, görev alanı dışında yasada belirtilen doğal afet veya imdat çağrısı durumunda başkasına ait konut veya işyerine girerse, sıradan kişilerin tabii olduğu hukuka göre değerlendirilir. Eski TCK nin 193- 1 94. maddelerinde ve yeni TCK nin 1 16 ve 1 19. maddelerinde düzenlenen konut dokunulmazlığını ihlal suçü için öngörülen ceza, failin kamu görevlisi (memur) olması halinde daha ağırdır.

7-Silah bulundurma ve taşıma yetkisi Hukukumuzda silah, "uzaktan veya yakından canlıları öldürebilen, yaralayan etkisiz bırakan, canlı organizmaları hasta eden, cansızları parçalayan veya yok eden araç ve aletlerin tümünü" ifade eder. Ateşli silah tanımını da şöyle yapmak mümkündür. "Fişek çekirdeği adı verilen özel bir şekle ve niteliğe sahip olan maddeleri barut gazı veya bu türden patlayıcı ve itici güç ile ileriye doğru namlu içerisinden geçerek fırlatabilen silahları da Ateşli Silah" denir. Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, genel düzenleme ve esprisi itibarıyla özel güvenlik görevlilerinin silahsız olması esasına

dayanmaktadır. Yönetmeliğin 24. maddesinde, "koruma ve güvenliğin sağlanabilmesi için fiziki önlemlere ve güvenlik cihazlarına öncelik verilir" ifadesi ile de bu anlayış pekiştirilmiştir. Silah bulundurma ve taşıma yetkisi çok istisnai koşullara özgü verilmiştir. "Hangi koruma ve güvenlik hizmeti için ne miktar ve özellikle ateşli silah bulundurulabileceği *Özel Güvenlik Komisyonu* tarafından belirlenir. Ancak eğitim ve öğretim kurumlarında, sağlık tesislerinde, talih oyunları işletmelerinde, içkili yerlerde silahlı özel güvenlik görevlisi çalıştırılmasına izin verilmez. Özel güvenlik görevlileri, özel toplantılarda, spor müsabakalarında, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde silahlı olarak görev yapamazlar. (ÖGHK Md. 8) Aynı şekilde 28/4/2004 tarihli ve 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun 5. maddesi spor alanlarında görev yapacak özel güvenlik görevlilerinin görev ve yetkilerine değinirken, anılan yasadan doğan görevlerini yaparken ateşli silah taşımalarını yasaklamıştır. Özel güvenlik görevlilerine silah bulundurma ve taşıma yetkisi bu özel (5188 sayılı) kanunla verilmekle birlikte 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ve bu kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikte belirtilen şartlara bağlanmıştır. O halde bir özel güvenlik görevlisine silah bulundurma ve taşıma izni verilirken, özel güvenlik görevlisi olma koşullarına sahip olmasının yanı sıra 6136 sayılı yasa ve bağlı yönetmeliğinde aranan koşulların varlığı da aranacaktır.

7.1. Silah Bulundurma 6136 sayılı yasa ve ilgili yönetmelik hükümlerine göre silah bulundurma, meskende (konutta/oturulan yerde) veya işyerinde olabilir. Taşıt araçları işyeri veya mesken sayılmamaktadır. Şayet silahın bir yerden bir yere nakli gerekli ise, silah nakil belgesi alınmak suretiyle nakil sağlanacaktır. ÖGHK nin Uygulanmasına İlişkin

Yönetmeliğe göre; "Silah ve fişeklerin nakli 14/8/1987 tarihli ve 87/12028 sayılı Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle, Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, ithali, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi, Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzüğe göre yapılır." 6136 sayılı yasanın uygulanmasına ilişkin Yönetmelikte silah nakline dair düzenleme bulunduğundan, 5188 sayılı yasayla ilgili yönetmelikte böyle bir yollamada (atıfta) bulunulması ileride hukuki tartışmalara sebebiyet verebilir.

7.2. Silah Taşıma Ateşli silah taşımalarına izin verilen kişiler adına düzenlenen belgelere Silah Taşıma Belgesi (Ruhsatı) denir. Her ateşli silah için ayrı düzenlenen bu belge, kimlik kartı ve görev belgeleriyle birlikte silahla görev yapacak özel güvenlik görevlisi tarafından taşınmak zorundadır.

7.3. Silahla girilemeyecek yerler 6136 sayılı Kanun Ek Md 1 de, ateşli silahla girilemeyecek yerleri sayılmıştır. Buna göre;

. Duruşmalarda, mahkeme salonlarında, hastanelerin psikiyatri bölümlerinde, akıl hastanelerinde, ceza ve tutukevleri ile her türlü ıslah ve infaz kurumlarında veya bunların eklentilerinde,

. Öğrencilerin toplu olarak oturdukları yurtlarda, eğitim ve öğretim kurumlarında, siyasi partilerin açık hava ve kapalı yer toplantılarında, izinli veya izinsiz yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, sendikalarda, demeklerde veya bunlara yönetim ve yapı olarak doğrudan doğruya bağlantılı olan yerlerde veya bunların toplantı ve kongrelerinde, her türlü spor karşılaşma veya yarışmalarının yapıldığı yerlerde, kanuna uygun veya kanuna aykırı olarak grev ve lokavt yapılmakta olan iş yerlerinde,

. Türkiye Büyük Millet Meclisi ana binaları ile Meclis Başkanlığınca belirlenen yerlerde, ateşli silahlar taşınmaz.

6136 sayılı yasanın aynı maddesinde bu kuralın istisnaları uzunca bir liste oluşturacak şekilde belirtilmiş olup, özetle Cumhurbaşkanı, Hükümet üyeleri, Yasama Organı Üyeleri, Özel Kanunlarına göre silah taşıma yetkisine sahip olanlar, Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları ve emeklileri, Polis, Vali, Hakim, Savcı ve MİT mensupları ile bu görevlerde daha önce bulunmuş olanlar, TBMM ana binaları ile TBMM Başkanlığınca saptanan yerler dışındaki yerlerde silah taşıyabilirler. TBMM' de silah taşıma yetkisine haiz olanlar sadece oranın güvenliğinden sorumlu polis, jandarma ve TBMM Muhafız Taburu personelidir.

7.4. Silah Kullanma Silah kullanma yetkisi yukarıda Zor Kullanma yetkisini açıklarken (Bkz. İkinci Bölüm II/4) belirttiğimiz üzere, zor kullanmanın en son aşamasıdır ve sonucu en ağır olanıdır. Daha önceki özel güvenlik mevzuatımızda, özel güvenlik görevlilerinin genel kolluğa tanınan tüm koşullarda görev alanları ile sınırlı olmak üzere silah kullanma yetkileri bulunmakta idi. Ancak, 5188 sayılı ÖGHK ile bu yetki kısıtlanmıştır ve zor kullanmanın son aşaması olarak, ölçülülük esasları içinde silah kullanma yetkisi verilmiştir. Bu genel saptamadan sonra silah kullanma yetkisini daha somutlaştırmak gerekirse şu koşulları silah kullanma için gerekli sayabiliriz. Haklı savunma (meşru müdafaa), başkasının can ve ırzına yönelik ve başkaca önlenmesi olanaksız bir saldırıyı önlemek, korumakla görevli kılındığı şeye veya alana yönelik bir saldırıyı başkaca savunma olanağının kalmaması durumunda özel güvenlik için silah kullanma koşullarının doğduğunu belirtmek olası ise de; silah kullanmanın vicdani ve hukuki sorumluluğunun her zaman çok ağır olacağı bilincini hiç yitirmemek gerektiğinin altını özenle çizmek gerekir.

8-Suçta El Koyma ve Delil Toplama Yetkisi ÖGHK nin Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 16. maddesinde yer alan düzenleme aynen şöyledir. "Özel güvenlik birimleri ve görevlileri, görev alanında bir suçla karşılaştığında suçta el koymak, suçun devamını önlemek, sanığı tespit ve yakalama ile olay yerini ve suç delillerini tespit, muhafaza ve yetkili genel kolluğa teslim etmekle görevli ve yetkilidir. Bunlar genel kolluğun olaya el koymasından itibaren araştırma ve delil toplama faaliyetine de yardımcı olur." Bu ifadeden, herhangi bir suç ayırımı gözetmeksizin tüm suçlara el koyma görev ve yetkisinin verildiği anlaşılmaktadır. 5188 sayılı yasadaki suçta el koyma yetkisini Yönetmelikte belirtilen ölçüde geniş anlamda açıklayan bir hüküm bulunmamaktadır. Meşhüd Suç halinde yakalama ve delillerin korunması yetkisi yasa tarafından desteklenmektedir, ancak

Yönetmeliğin 16. maddesindeki gibi geniş yetki veren bir kural içermemektedir. ÖGHK 7/j maddesiyle özel güvenlik görevlilerine verilen, "Olay yerini ve delilleri koruma" bu amaçla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 157 nci maddesine göre "yakalama." ya da yeni Ceza Muhakemesi Kanununun 168. maddesine göre "olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan adli kolluk görevlisinin, bunların yapılmasına engelolan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar ve gerektiğinde zor kullanarak bundan men etme" yetkisiyle kanun koyucunun "suça el koyma" yetkisini amaçladığı düşünülmelidir. Yönetmelik maddesinin geniş yorumlanabilmesi için, özel güvenlik görevlilerine suça el koyma ve delil toplama yetkisi veren "daha açık" bir yasa kuralına ihtiyaç olduğu tarafımdan değerlendirilmekte ise de; suça el koyma ve delil toplama hakkında genel kolluğa ilişkin görev ve yetkiler ışığında açıklamalarda bulunmak gerekir. PVSK 2/B md. sinde, "işlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak" şeklinde tanımlanan adli görev, suçun işlenmesinden sonraki safhaya ilişkindir. Aynı şekilde CMUK 127. ve Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu 90. maddesinde belirtilen suçüstü (meşhüd suç) halinde yakalama yetkisi ile, CMUK 156. maddesindeki "suça karşı zabitanın görevi" başlığıyla düzenlenen ve "zabıta makam ve memurları suçluları aramakla ve işin tenviri (aydınlatılması) için lazım gelen acele tedbirleri almakla mükelleftir" görevi, genel kolluğun suçlara el koyma yetkisini düzenleyen hukuki metinlerdir. "Olay yerini ve delilleri koruma" görev ve yetkisi, olay yeri giriş ve çıkışlarını kontrol altına alma, delillerin bozulmasını değişmesini veya kaybolmasını önleme, sanıklar orada ise yakalama, varsa tanıkların uzaklaşmalarını önleme, suçun aydınlatılmasına ve suç sanıklarının belirlenmesine yarayacak diğer önlemlerin alınması etkinliklerini içermektedir. Olay yerinin korunması etkinliği içerisinde/öncesinde, varsa yaralılara ilk ve acil yardımın yapılması ile en yakın sağlık kurumuna sevk edilmesi, olay yerinin doğabilecek yeni zararlar karşı boşaltılması, varsa izleyici kalabalığının uzaklaştırılması, olay yerinin korunması veya ilk yardım önlemlerinin selameti bakımından gerekiyorsa trafik akışının da ilgili kolluk gelene kadar düzenlenmesi gereklidir. Görüldüğü üzere suça/olaya el koyma ve suç yerinin/delillerin korunması etkinliği, kişi hak ve özgürlüklerinin kullanılmasına el atmayı (müdahaleyi) gerektiren bir hal almaktadır. O nedenle bu yetkinin kullanımında çok titiz davranılması ve özel güvenlik görevlilerinin bu tür durumlarda hiç zaman yitirmeksizin ilgili genel kolluğa (Polis veya Jandarmaya) bilgi vermesi ve derhal ortamın ve olayın kontrolünü onlara sunmasında fayda vardır. Yeni TCK, "Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi" için ceza öngörmektedir. (Yeni TCK 179. md.) "işlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara" bildirmemek de Yeni TCK 278. md. si uyarınca suç sayıldığından, özel güvenlik görevlilerinin suçlarla karşılaştıklarında ilgisiz kalmamaları kendilerince yapacakları işlerin yanı sıra ilgili kolluğu acilen bilgilendirmeleri bu tür cezai sorumluluklardan korunmalarını sağlayacaktır.

Yönetmeliğin 16. maddesinde geçen "genel kolluğun olaya el koymasından itibaren araştırma ve delil toplama faaliyetine de yardımcı olur" ifadesinin de çok geniş yorumlanmaması gerekir. Her şeyden önce böyle bir etkinliğin, özel güvenlik görevlisinin görev alanı ve genel kolluğun emir ve talimatları ile sınırlı bulunduğunu belirtelim. Yeni TCK 281. maddesi "Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." hükmünü amirdir. Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi halinde daha ağır ceza verileceği öngörüldüğünden, özel güvenlik görevlilerinin olay yerinin ve delillerin korunması görevleri sırasında bu cezai düzenlemeyi göz önünde bulundurmaları gerekir.

III - ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİ UYMASI GEREKEN KONULAR İLE HAK VE CEZALARA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

- 1. Kimlik ve Kıyafet** Bu iki husus ÖGHK nin 12. ve 13. maddelerinde düzenlenmiştir. Özel güvenlik görevlilerine ilgili Valilikçe verilen ve üzerinde görevlinin adı soyadı ile silahlı/silahsız olduğunu belirten bilgiler bulunan, beş yıl süreyle geçerli olan Özel Güvenlik Görevlisi Kimlik Belgesi verilir. Yukarıda açıklamaya çalıştığımız yetkilerin kullanımı için bu kimlik kartlarının görev alanı ve süresi içerisinde herkesçe görülebilecek şekilde yakaya takılması zorunludur. Diğer yandan, özel güvenlik görevlilerinin, görev alanı içinde ve süresince üniforma giyecekleri yasanın emredici kuralları arasında yer almıştır. Görevin ve iş yerinin özelliği nedeniyle gerekli görülen hallerde sivil (üniformasız) kıyafetle görev yapılması olasıdır. Bu halde Özel Güvenlik Komisyonunun iznine ihtiyaç vardır. Üniformaların ve üniformayı tamamlayan diğer unsurların, Türk Silahlı Kuvvetleri ve genel kolluk (Polis ve Jandarma) kuvvetleri ile yasayla kurulmuş özel kolluk (orman, gümrük v.b kolluk) kuvvetlerinde kullanılan renk, biçim ve motifte olamaz.
- 2. Başka Hizmetlerde Çalıştırma, Grev ve Lokavt Yasağı** Özel güvenlik personeli, yasada belirtilen koruma ve güvenlik hizmetleri dışında başka bir işte çalıştırılmaz. (ÖGHK 16. Md.) 5188 sayılı Kanunun 17. maddesi özel güvenlik personelinin greve katılmasını yasaklamıştır. Yasanın 18. maddesi de özel güvenlik görevlilerinin lokavt dolayısıyla işten uzaklaştırılmayacağını düzenleyerek özel güvenlik hizmeti sektöründeki çalışan ve işveren arasındaki ilişkide denge kurmuştur.

3. Özel Güvenlik Mali Sorumluluk Sigortası Özel hukuk kişileri ve özel güvenlik şirketleri, istihdam ettikleri özel güvenlik görevlilerinin üçüncü kişilere verecekleri zararların tazmini amacıyla özel güvenlik mali sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadır. (ÖGHK 21. md) Bu düzenlemeyle, görevlilerin özel güvenlik hizmeti sundukları sırada başkalarına verecekleri haksız zararları giderilmek istenmiştir. Örneğin, yetki sınırlarını aşarak veya koşulları oluşmadığı halde bir kişinin vücut sağlığına verilecek bir zarar halinde veya bir eşyaya verilecek (otomobil, ev v.b) zararlarda cezai sorumluluğun yanı sıra zarar görenin zararının karşılanması amaçlanmıştır.

4. Ceza Uygulaması Bakımından Özel Güvenlik Suç tipleri ceza kanunlarında tanımlanırken genellikle, suçun basit/temel şekli dikkate alınır. Bununla birlikte, o suçun tanımlandığı maddede, devam eden maddelerde, ilgili bab ve fasılın sonundaki müşterek hükümlerde veyahut genel hükümler içinde suçun nitelikli unsurları olarak adlandırılan cezayı ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenlere yer verilir. ilke olarak, cezayı ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenlerin kanunda açıkça düzenlenmiş olması gerekir. Ağırlaştırıcı nedenlerden biri kişisel ağırlaştırıcı nedenlerdir. Kişisel ağırlaştırıcı nedenler, faile veya fail ile mağdur arasındaki sübjektif bir ilişkiye ilişkindir. Failin şahsında, sıfatında, suçu işlediği andaki kastında ya da mağdurun sıfatında varolan özellikler şahsi ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilir. Özel güvenlik görevlileri Türk Ceza Kanununun uygulanmasında memur sayılır. Buradaki "memur" ifadesini "kamu görevlisi" olarak almak gerekiyor. Çünkü Yeni TCK "kamu görevlisi" kavramını kullanarak suçlara verilecek cezaların ağırlaştırılacağını belirtmiştir. "Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi", anlaşılmalıdır. (Yeni TCK 6. md.) TCK, suç failinin memur (kamu görevlisi) olmasını bir kişisel ağırlaştırıcı neden olarak görmüştür. Öte yandan, devlet memurlarının görevleri sebebiyle, bunlara karşı suç işlenmesi yani mağdur olması da yine bir kişisel ağırlaştırıcı neden olarak görülmüştür. 5188 sayılı Kanun, Türk Ceza Kanununun uygulanmasında özel güvenlik görevlilerini memur saymak suretiyle, bunu bir kişisel ağırlaştırıcı neden olarak düzenleyerek, görevlerini etkin bir şekilde yapabilmelerini sağlamak istediği gibi bu kişilerin görevlerini kötüye kullanmalarını da engellemeyi amaçlamıştır.

4.1. Özel güvenlik Görevlisinin Faili Olabileceği Suçlar

Hürriyeti tahdit - Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma (Eski TCK 179-181 md. Yeni TCK 109. md.) "Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun" bırakmak olarak yasada yer alan bu suçun, kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle veya kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi halinde cezası bir kat ağırlaştırılmaktadır. Kamu görevlisinin işlediği fiil, görevi dolayısıyla yapıldığı için kamu idaresinin menfaatine de zarar vermektedir ve ceza bu nedenle ağırlaştırılmıştır. Eski TCK memurlar tarafından işlenen hürriyeti tahdit suçunu, bir memurun, "memuriyetine ait vazifeyi suistimal ederek veyahut kanunen icap eden usul ve şartlara riayet etmeyerek bir kimseyi şahsi hürriyetinden mahrum" etmesi şeklinde tanımlamıştır. Mağdurun rızası hürriyeti tahdit fiilini hukuka uygun hale getirebilir. Ancak bu tahdit, kanuna ve genel adaba aykırı olamaz. Medeni Kanunun 23/2 md. sine göre "kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandırmaz." O halde kimse kendisini ebediyen yen veya uzun bir süre Özgürlüğünden yoksun bırakamaz. Bu yönde gösterilecek rıza geçersiz olup, eylem suç oluşturur.

Haksız Arama (Eski TCK 183. md. Yeni TCK 120. md.) Hukuka aykırı olarak bir kimsenin üstünü veya eşyasını arayan kamu görevlisinin cezalandırılacağı öngörülmüştür. Eski yasamızda sadece kişinin *üzerinden* söz edilirken, yeni yasada *eşyası* da kapsama alınmıştır. O halde kişinin elindeki çantası, torbası, poşeti, valizi ve paketi gibi şeyler de aynı madde kapsamında değerlendirilecektir. Bu eylem yasada suç olarak tanımlandığı için, böyle bir emrin alınması halinde hukuka uygunluk şartları gerçekleşmeyecektir. Yani emrin yerine getirilmesi halinde sorumluluktan kurtulmak olası değildir. Haksız üst arama emrini veren kişi de emri yerine getiren gibi sorumlu olacaktır. Faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Konut Dokunulmazlığını ihlal (Eski TCK md. 194 Yeni TCK md. 116-119) 1982 Anayasasının 21. maddesi "kimsenin konutuna dokunulamayacağı, kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça, kimsenin konutuna girilemeyeceği, arama yapılamayacağı ve buradaki eşyaya el konulamayacağı" ifade olunmuştur. Bir kimsenin konutuna, konutunun eklentilerine rızasına aykırı olarak giren veya rıza ile girdikten sonra buradan çıkmayan kişi ile bu fiillerin, açık bir rızaya gerek duyulmaksızın girilmesi mutlak olan yerler dışında kalan işyerleri ve eklentileri hakkında işleyen kişi cezalandırılır. Burada konut kavramını kısaca açıklamak gerekir. Eski deyimimizle mesken, içinde oturulan, oturulmaya tahsis edilmiş ve özel hayatı ilgilendiren faaliyetlerin icra edildiği yer demektir. Bir saray konut olabileceği gibi, bir oda, mağara, kayık, çadır, baraka, vagon da konut olabilir. Yeni ceza yasasının 116. maddesinde, Konut Dokunulmazlığının ihlali başlığı altında işyerleri ve eklentileri de düzenlenmiştir. Buradaki işyerleri, "rızaya gerek duyulmaksızın girilmesi mutlak olan yerler dışında kalan" işyerleridir. Örneğin avukatın bürosu, doktorun muayenehanesi veya bir muhasebecinin ofisi, bu kapsamda değerlendirilebilir. Kanuna ve usule uygun olarak ya da rıza ile girilip rıza hilafına çıkılmayan halde de suç oluşur. Kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi halinde, verilecek ceza

"bir kat artırılır. Eski ceza yasamızda memurların işlediği konut dokunulmazlığını ihlal suçu ayrı maddede düzenlendiğinden ayrıca ağırlaştırıcı/şiddet sebepleri arasında sayılmamıştır.

. Öğrendiği Suçu Merciiine Bildirmeme (Eski TCK 235. md. Yeni TCK 279. md.) "Kamu adına soruşturma ve kavuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi," bu suçun failidir. Takibi şikayete bağlı bir suçun öğrenilmesi ve yetkili makama bildirilmemesi halinde suç oluşmaz. Ancak burada suça el koyma görevinin ihmal edilmesi değil, suçun bildirilmemesi suçun unsurunu oluşturmaktadır.(Bkz. 3. Bölüm II/8 Suça El Koyma)

. Görevi Terk (Eski TCK 236. md. Yeni TCK 260. md.) Hukuka aykırı olarak ve toplu biçimde, görevlerini terk eden, görevlerine gelmeyen, görevlerini geçici de olsa kısmen veya tamamen yapmayan veya yavaşlatan kamu görevlilerinin işlediği suçun oluşması için üç kişiden fazla olmaları gerekmektedir. Eski TCK 236. md. sinde "üç veya daha fazla kimse" ifadesi kullanıldığından en az üç kamu görevlisinin, yeni yasada ise "üçten fazla olmaması halinde cezaya hükümlenmez" dendiğinden en az dört kamu görevlisinin toplu eylemi suçun oluşması için zorunludur.

. Görevi (suiistimal) Kötüye Kullanma (Eski TCK 228 ve 240. md. Yeni TCK 25711. md.) Mahiyeti bakımından genel ve yardımcı bir suç denilebilir. "Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi" (yeni TCK 257. md.) cezalandırılmaktadır. Ceza tehdidi altına alınan eylem, kamu işlevine ve idarenin itibarı ile güvenilirliğine yönelik bir tehdit olarak görülmüştür. Diğer yandan özel kişilerin çıkarları da bu tür eylemlere karşı korunmuştur. Eski yasanın 240. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçu, genel olarak kanun ve sair kurallara aykırı işlem yapan memur için öngörülmüştür. Oysa 228. maddede düzenlenen suç, ferde karşı keyfi işlem yapmak veya yapılmasını emretmekten oluşmaktadır.

. Görevi ihmal (Eski TCK 230. md. Yeni TCK 257/2) "Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hall er dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, *kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına* neden olan ya da *kişilere haksız bir kazanç sağlayan* kamu görevlisi", yeni TCK 257/2 md. uyarınca cezalandırılmaktadır. Eski ceza yasamızda, "memuriyet görevini yapmakta savsama ve gecikme gösteren veya üstünün yasaya göre verdiği buyrukları geçerli bir neden olmadan yapmayan memurun" cezalandırılacağı öngörülmüştür. Yani kişi mağduriyeti, kamu zararı ya da başkalarına haksız kazançtan söz edilmemiştir. Bu bağlamda yeni ceza yasasının getirdiği düzenlemenin daha hakkaniyetli ve yaşamın olağan akışına uygun olduğunu belirtmek gerek.

. İşkence (Eski TCK 243. md. Yeni TCK. 94. md.) "Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi" suçun failidir. Eski yasada 1999 yılında yapılan değişiklikle bu ifadeye yakın bir düzenleme yapılmış ancak cezası daha az öngörülmüştür. Burada korunan hukuki çıkar, kamu yönetiminin saygınlığı olmakla birlikte son dönemlerde giderek öne çıkan insan haklarına saygının doğal sonucu olarak görmek gerekecektir. Kamu görevlisinin güttüğü saik veya *özel kast* suçun basit şeklinin oluşması bakımından önem arz etmemektedir. *Genel kast* yeterlidir. Yani cürüm söyletmek, mağdur ya da davacının, davaya katılanın, tanığın olayları bildirmesini engellemek veya ihbarı önlemek amacıyla işlenen işkence suçu ile, önceden ihbarda bulunmuş ya da tanıklık yapmış birine veya herhangi bir başka sebeple kişilere yönelik işkence suçu aynı kapsamda değerlendirilir.

. Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması (Yeni TCK 256. md.) "Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır." Bu kural ile, kamu görevlisinin zor kullanma sınırlarını aşan uygulamalarından zarar görenlerin, gördükleri zararın derecesine göre kasten yaralama kabul edileceği önceden kesinleştirilmiş olmaktadır. Yani kamu görevlisi zor kullanırken yaraladığı kişiyi taksirle yaraladığını öne süremeyecektir.

. Evrakta sahtecilik (Eski TCK 339-349 md. Yeni TCK 204-212 md.) "Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi" suçun failidir. Sıradan kişilerin işlemesi halinde daha az ceza öngörülmüştür. Yeni yasada yer alan bu ifadeden anlaşılacağı üzere; resmi belgede sahtecilik eylemi, düzenleme, değiştirme, gerçeğe aykırı düzenleme ve kullanma hallerinde mümkündür. Resmi belgenin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi halinde de suç oluşmaktadır, ancak yasa korucu bu durumu ayrı bir madde altında düzenlemiştir.(Yeni TCK 205. md)

4.2. Özel Güvenlik Görevlisine Karşı İşlenebilecek Suçlar

. Görevini Yaptırmamak İçin Direnme (Yeni TCK 265. md. Eski TCK 258. md.) Eski ifadesiyle memura mukavemet suçu; "kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanmaktır." Suçun faili, özel kişiler veya diğer kamu görevlileri olabilir ve sıradan kişilere yönelik cebir ve tehdit kullananlara göre daha ağır ceza ile cezalandırılır. Suçun mağduru ise sadece kamu görevlisi olabilir. suçun, kişinin kendini tanınamayacak hale koyarak, silahla ya da var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi halinde ya da birden fazla kişi tarafından işlenmesi durumunda ağırlaştırıcı sebep sayılmaktadır. Eski yasada *memura yardım edenlere* karşı cebir ve şiddet veya tehdit ile mukavemet edenler de aynı kapsamda değerlendirilmiştir.

- . Kamu Görevlisine (Memura) hakaret. sövme (Yeni TCK 125. md. Eski TCK 266. md.) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ya da yakıştırmalarda bulunmak veya sövmek suretiyle kamu görevlisinin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, suçun failidir. Hakaret ile sövme arasındaki ayırım, onur kırıcı olgunun yer, zaman, nicelik ve nitelik olarak net/belirgin olup olmamasından kaynaklanmaktadır. Örneğin; bir kimseye sen katilsin demek sövme suçunu oluştururken, sen on yıl önce adam öldürdün veya sen on yıl önce Ahmet' i öldürdün demek hakaret suçunu oluşturmaktadır. Yeni yasaya göre, saldırının, kamu görevlisine karşı görevinden dolayı olması yeterlidir, saldırının görev yerinde olması şart değildir. Gıyapta (yoklukta) gerçekleşen hakaret ve sövmeye, failin en az üç kişiyle ihtilat etmesi gereklidir. Yani hakareten veya sövmeye en az üç kişinin haberdar olması veya onların huzurunda hakaret edilmesi halinde gıyapta hakaret suçu oluşabilmektedir.
- . Kamu Görevlisini Yaralama (Yeni TCK 86/c md. Eski TCK 271. md.) Eski ceza yasamızda "resmi sıfatı haiz olan bir memura vazifesini icra ederken veya icra ettiği vazifeden dolayı cismen eza verecek veya hastalığını mucip olacak müessir bir fiil" işlenmesi hali, genel müessir fiil (etkili eylem/yaralama) suçundan ayrı olarak düzenlenmiştir. Oysa yeni ceza yasamızın 86. md. sinde yer alan "kasten yaralama" suçu düzenlenirken, kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle, kamu görevlisine karşı işlenmesi ağırlaştırıcı sebep olarak sayılmıştır.

4.3.Özel Güvenlik Görevlileri ile ilgili Soruşturma Usulü

ÖGHK 23. md. si ile ÖG görevlilerinin TCK uygulamasında "memur" sayılacağına yukarıda değinmiştik. Ancak bu düzenleme, yargılama "usulü" yönünden değil, "maddi" hukuk açısından yani ceza uygulaması bakımından getirilmiştir. Kimi hukukçular, ÖG görevlilerinin suç işlemesi halinde 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun (MYHK) uygulanması gerektiği görüşünü benimsemektedirler. Ancak bu yaklaşımın 5188 sayılı yasadaki "TCK uygulamasında memur sayılır" ifadesinin genişletici yoruma tabi tutulması sonucu ortaya çıktığı düşüncesindeyiz. Esasen 4483 sayılı yasa Ceza Muhakemesi Kanununun 181/5 md. sindeki "Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk amir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır." ifadesi sebebiyle adliyeye ilişkin konularda uygulanamaz. Öte yandan 4483 sayılı yasanın 2. md. si uyarınca "ağır cezayı gerektiren suçüstü hali genel hükümlere tabidir." O halde yeni TCK' nın 46. ve 49. md. lerinde düzenlenen ceza tanımlamaları da dikkate alındığında bir yıldan fazla süreli hapis cezaları ağır ceza olarak kabul edilecektir. Dolayısıyla yukarıda (III/4/4. 1. no'lu paragrafta) açıklanan Özel güvenlik Görevlisinin Faili Olabileceği suçlar için öngörülen cezalar genellikle bu sınırın üstünde olacağından 4483 sayılı yasa kapsamında değerlendirilemeyecektir. Bu kısa açıklamanın yanı sıra ÖG görevlilerine 4483 sayılı yasanın uygulanmasını üç durumda ayrı ayrı irdelemekte yarar vardır Bunlar;

- a) Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden Özel Güvenlik Görevlileri hakkında 4483 sayılı yasanın uygulanmasında sakınca olmadığını belirtmek gerekir. Yani ÖG görevlisini doğrudan istihdam eden tüzel kişiliğin Devlet veya bir kamu tüzel kişiliği olması koşulu aranmalıdır. Ayrıca, yürütülen hizmetin asli ve süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Örneğin, üniversitede görev yapan ve üniversite tüzel kişiliğinin doğrudan istihdam ettiği ÖG görevlisi suç işlediğinde 4483 sayılı yasanın uygulanması gibi. Yargıtay 4. Ceza Dairesi E:2001/5380 ve K:2001/6762 sayılı 11.06.2001 tarihli kararında; "özel güvenlik görevlisi olan sanıkların, yüklenen bireylere kötü davranma suçunu, A..Üniversitesindeki kamu görevlerini yaparken işlemeleri karşısında, haklarındaki davaların 2547 sayılı YÖK yasasının 53/c ve 4483 sayılı (MYHK) yasanın 2. maddesi uyarınca açılması gerektiği" belirtilerek C. Savcılığınca doğrudan açılan dava sürdürülerek hüküm verilmesini bozma sebebi olarak kabul etmiştir. Buradaki ÖG görevlisinin eski 2495 sayılı yasa hükümlerine göre istihdam edildiğini belirtmek gerekir.
- b) Özel hukuk gerçek veya tüzel kişilerince doğrudan istihdam olunan veya 5188 sayılı yasanın 5. maddesinde belirtilen Özel Güvenlik - Şirketlerince istihdam olunup üçüncü özel kişi, özel kurum ve özel kuruluşlara koruma ve güvenlik hizmeti sağlayan ÖG görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlarda, 4483 sayılı yasa değil genel hükümler uygulanmalıdır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 4483 sayılı yasa ile yürürlükten kaldırılan Memurun Muhakematı Hakkında Kanun zamanında verdiği bir kararında "memur sayılı hükmünün maddi hukuk açısından ceza uygulaması ile ilgili olduğu, maddi soruşturma usulü ile ilgili bir açıklama bulunmadığına göre Memurun Muhakematı Hakkında Kanunun uygulanamayacağı" ifade olunmuştur.
- c) Özel Güvenlik Şirketlerince istihdam olunup, devlete veya kamu tüzel kişilerine korumam ve güvenlik hizmeti sağlayan ÖG görevlilerinin durumu oldukça karışık bir hal arz etmektedir. Çünkü özel güvenlik şirketi ile tamamen özel hukuk ilişkisi içinde bulunan ÖG görevlisi, hizmet ilişkisi içinde bulunduğu özel hukuk tüzel/gerçek kişisinin bir devlet/kamu kurumu ile olan ilişkisi sebebiyle dolaylı olarak devlete/kamuya hizmet sağlamaktadır. Bu koşulda da 4483 sayılı yasanın uygulanamayacağını düşünmekte isek de, zamanla yargı içtihatları veya yeni yasal düzenlemelerle konunun açıklığa kavuşacağını belirtmekle yetinmek durumundayız.

5. **ÖGHK de Öngörülen Suç ve Cezalar** 5188 sayılı yasanın 19. ve 20. maddelerinde adli suçlar ve idari suçlar tanımlanarak karşılığı cezalar öngörülmüştür. Burada öncelikle adli suç ve idari suç ayırımına değinmek gerekir. Adli Suç, yasalarla önceden

saptanan emredici kurallara aykırı davranılması halinde karşılığında adli ceza öngörülen suçtur. Ayrımın asıl kaynağını uygulanan ceza oluşturmaktadır. Yani, adli suça uygulanan cezalar yargı yerlerince karara bağlanır ve bunlar hapis ve adli para cezalarıdır. Hapis cezaları ise, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezası şeklinde uygulanır. Adli para cezası, "beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir" (Yeni TCK 52. md.) Eski ceza yasasında veya ceza hükmü içeren diğer yasalarda ise "hafif para cezası" veya "ağır para cezası" şeklinde ifade olunan cezalar adli para cezaları olarak bilinmektedir. İdari para cezası ise, ya sadece "para cezası" ya da "idari para cezası olarak ifade olunan cezadır. İdari cezalar idari makamlarca karara bağlanıp uygulanırken, adli cezalar yargı yerlerince (mahkemelerce) karara bağlanıp uygulanırlar. 5188 sayılı ÖGHK hükümlerine göre uygulanacak "idari para cezaları o yerin en büyük mülki amiri tarafından verilir." "Verilen para cezalarına dair kararlar ilgililere 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir. Bu cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde yetkili idare mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz, verilen cezanın yerine getirilmesini durdurmaz. İtiraz, zaruret görülmeyen hallerde, evrak üzerinden inceleme yapılarak en kısa sürede sonuçlandırılır. İtiraz üzerine verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine başvurulabilir. Bölge idare mahkemesinin verdiği kararlar kesindir. Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları, ilgili valilik veya kaymakamlığın bildirim üzerine 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre Maliye Bakanlığınca tahsil olunur."

5.1. Adli Suç ve Cezalar (5188 s.k. 19. md.)

. 5188 s. kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen özel güvenlik iznini almadan özel güvenlik görevlisi istihdam eden kişilere veya kuruluşların yöneticilerine altı aya kadar hapis ve altı milyar lira ağır para cezası verilir.

. Kanununun 5 inci maddesinde belirtilen faaliyet iznini almadan özel güvenlik faaliyetinde bulunan şirketlerin kurucu ve yöneticilerine, bu Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen izni almadan özel güvenlik birimi oluşturan kurum ve kuruluşların yöneticilerine, bu Kanununun 14 üncü maddesinde belirtilen izni almadan özel güvenlik eğitimi veren kurum ve kuruluşların yöneticilerine bir yıla kadar hapis ve yirmi milyar lira ağır para cezası verilir. Bu şekilde cezalandırılan kişiler, özel güvenlik şirketlerinde ve özel güvenlik eğitimi veren kurumlarda kurucu ve yönetici olamazlar.

. Kanununun 11 inci maddesine göre çalışma izni verilmeyen kişileri özel güvenlik görevlisi olarak istihdam eden kişi, kurum, kuruluş veya şirketlere, çalıştırdıkları her kişi için üç milyar lira ağır para cezası verilir. Bu kişiler silahlı olarak çalıştırılmış ise altı aya kadar hapis ve çalıştırılan her kişi için altı milyar lira ağır para cezası verilir. Kanununun 21 inci maddesinde belirtilen özel güvenlik mali sorumluluk sigortasını yaptırmadan özel güvenlik görevlisi istihdam eden kişi; kurum, kuruluş veya şirketlerin yöneticilerine istihdam ettikleri her kişi için üç milyar lira ağır para cezası verilir.

Kanunda belirtilen faaliyet iznini almadan özel güvenlik hizmeti veya özel güvenlik eğitimi verdiğini ilan eden veya reklam yapan kişi; kurum, kuruluş veya şirketlerin yöneticilerine altı aya kadar hapis ve on milyar lira ağır para cezası verilir.

5.2. İdari Suç ve Cezalar (5188 s.k. 20. md.)

. Zamanında bildirimde bulunmama: Özel güvenlik hizmeti sunan kuruluşların üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara sağlayacakları koruma ve güvenlik hizmetlerini, hizmetin başlamasından en geç bir hafta önce (acil ve geçici nitelikteki koruma ve güvenlik hizmetlerinde süre kaydı aranmaz) ilgili valiliğe yazılı olarak bildirilmeleri zorunlu kılınmıştır. (5188 s.k. 5. md.) İşte bu bildirim yükümlülüğüne uymayan özel güvenlik şirketlerine her bildirim için bir milyar lira idari para cezası verilir.

. Ek önlemleri almama: 5188 sayılı kanununun 6. md. sine göre; "Mülki idare amirleri havalimanı, liman, gümrük, gar ve istasyon gibi yerler ile spor müsabakalarının, sahne gösterilerinin ve benzeri etkinliklerin yapıldığı yerlerdeki özel güvenlik tedbirlerini denetlemeye ve kamu güvenliğinin gerektirdiği hallerde ek önlemler aldirmaya yetkilidir."

"Kamu güvenliğinin sağlanması yönünden 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile vali ve kaymakamlara verilen yetkiler saklıdır. Bu yetkilerin kullanılması durumunda özel güvenlik birimi ve özel güvenlik personeli mülki idare amirinin ve genel kolluk amirinin emirlerini yerine getirmek zorundadır."

ÖGHK' nin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre de; "Mülki idare amirleri, özel güvenlik uygulamasını ve özel güvenlik tedbirlerini halkın can ve mal güvenliğinin ve kamu hürriyetlerinin korunması amacıyla denetlemeye, özel güvenlik görevlilerinin yetkisini aşan uygulamaları kaldirmaya ve alınan güvenlik tedbirlerinin değiştirilmesini veya ilave tedbirler alınmasını istemeye yetkilidir." İşte tüm bu yetkilerin kullanılması sırasında mülki amirlerce istenen ek önlemleri yerine getirmeyen veya alınan güvenlik önlemlerini istem doğrultusunda değiştirmeyen kişi; kurum, kuruluş veya şirketlerin yöneticilerine iki milyar lira idari para cezası uygulanabilecektir.

. Grev yasağına uymama: Anayasamız, işçiler ve işverenlerin karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma, toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde işçilere grev, işverenlere de lokaYİ hakkı tanımıştır. Grev ve lokavt anayasal bir hak olmakla birlikte grev ve lokavtın yasaklanabileceği haller ve işyerleri kanunla düzenlenebilecek, sınırlandırılabilir. Ancak, 5188 sayılı Kanununun 17. maddesi özel güvenlik personelinin greve katılmasını yasakladığından, 20. md. nin (c) bendi ile bu yasağı ihlal eden "özel güvenlik görevlisine birmilyar lira idari para cezası" verileceği hükmüne bağlanmıştır. Ayrıca bu suçun faili olan "kişilerin, çalışma izninin iptal" edileceği ve "bir daha özel güvenlik görevlisi" olamayacakları öngörülmüştür. Ancak yasanın 18.

maddesi özel güvenlik görevlilerinin lokavt dolayısıyla işten uzaklaştırılmayacağını hükme bağlarken özel güvenlik hizmeti sektöründeki çalışan ve işveren arasındaki ilişkide denge kurmayı amaçlamış ise de, yaptırım (müeyyide) öngörmemesi sebebiyle bir boşluk bulunduğunu söylemek olasıdır.

Ateşli silahını kanuna aykırı ve görev alanı dışında kullanma, kimlik kartını başkasına kullandırma: 5188 sayılı yasanın 20/c md. si ile idari para cezası uygulanacak bu eylemlerin, başka bir suçun unsuru olması veya daha ağır bir ceza ile yaptırım altına alınması hallerinde öngörülen öteki cezalarla da cezalandırılacağını belirtmek gerekir. Burada sadece bir milyar lira idari para cezası öngörüldüğünden, ateşli bir silahın yasaya aykırı kullanımının doğuracağı sonuçlarla bu cezanın dengeli olduğundan söz edilemez. O nedenle buradaki cezanın inzibati (disipline yönelik) nitelikte olduğunu, yasaya aykırı silah kullanımının genel mevzuat çerçevesinde değerlendirilip, öngörülen yaptırımların uygulanması gerektiğini vurgulamalıyız. Aynı şekilde kimlik kartının başkasına kullandırılması eylemi, sahtecilik veya dolandırıcılığa kadar varan ve genel ceza hukukunu ilgilendiren suçların unsurunu veya şiddet sebebini oluşturabileceğinden, aynı yaklaşımı burada da belirtmek gerekir.

Özel güvenlik görevlisini başka işte çalıştırma: ÖGHK nin 20/d md. sinde yer alan "özel güvenlik görevlisini koruma ve güvenlik hizmetleri dışında başka bir işte çalıştıran kişi, kurum ve kuruluşlara her eylemleri için bir milyar lira idari para cezası verilir" hükmü, bir yandan özel güvenlik görevlilerine tanınan kimi hak ve yetkilerin kötü amaçlı kullanımına engel olmak, diğer yandan da koruma ve güvenlik zafiyetlerini ortadan kaldırmak amaçlıdır. Örneğin, özel güvenlik görevlisi bir personelin oto parkçı gibi bir hizmete yönelik işte çalıştırılmasında, bir yandan benzeri hizmetleri sunan kişilerin yanında yetkilerle donatılmış bir kamu görevlisi kimliğinde bir otoparkçının yetkilerini her an o hizmete yönelik kullanma olasılığı bulunacağı gibi, aynı özel güvenlik görevlisinin istihdamıyla amaçlanan koruma ve güvenlik hizmetinde aksama olacağı kesindir.

Amacı Dışında Faaliyet Gösterme ve Suç Kaynağına Dönüşme: ÖGHK nin 22. maddesi "Denetim" başlığı altında, "İçişleri Bakanlığı ve Valiliklerin, özel güvenlik hizmetleri kapsamında, özel güvenlik birimlerini, özel güvenlik şirketlerini ve özel güvenlik eğitimi veren kurumları denetlemeye yetkili olduğunu" hükme bağlamıştır. İşte bu denetimler sonucunda; amacı dışında faaliyet gösterdiği veya suç kaynağına dönüştüğü tespit edilen şirketlerin ve özel eğitim kurumlarının faaliyet izni iptal edilebilecektir. Böyle bir iptal yetkisinin verilmesinin altında yatan sebep, ÖG görevlilerinin insan hakları ihlalleri, özel güvenlik şirketlerinin suç örgütleri haline gelmesi karşısında Devletin kayıtsız kalamayacağı fikridir. Çünkü; Devlet, özel güvenlik görevlilerinin insan hakları ihlallerinden dolayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde. açılacak davalarda muhatap Devlet olacaktır ve yaptırımlar (tazminat vb.) Devlete uygulanacaktır. Tabi burada "amaç dışı faaliyet" veya "suç kaynağına dönüşme" durumlarının somut delillere dayandırılması ve objektif olarak saptanması zorunluluğu vardır. İdare, anılan gerekçelerle faaliyet iznini iptal ettiğinde, bu karara karşı idari yargı yerlerine başvurma olanağı bulunmaktadır. O nedenle zamanla "amaç dışı faaliyet" ve "suç kaynağına dönüşme" kavramlarının çerçevesi yargı kararlarıyla çizilerek uygulamaya ışık tutacaktır.

6. Özel Güvenlik Görevlisinin Hakları

6.1. Demek, Sendika ve Siyasal Partilere üye olma Hakkı ve suçları:

.Anayasamızın 33. maddesi demek kurma ve derneklere üye olma hakkını

düzenlemiştir. Buna göre; "herkes, önceden izin almaksızın demek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir. Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve demekte üye kalmaya,zorlanamaz. Birinci fıkra hükmü,. Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına *kanunla* sınırlamalar getirilmesine engel değildir." Görüldüğü üzere herkes, önceden izin almaksızın demek kurma ve bunlara üye olma hürriyetine sahip olduğu halde bu hürriyet Silahlı Kuvvetler ve *kolluk kuvvetleri* mensupları ile görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurları için kanunla sınırlandırılabilir. Özel güvenlik görevlilerinin hak ve yükümlülükleri 5188 sayılı ÖGHK ile düzenlenmiş ancak yasada bu yönde bir sınırlama yapılmamıştır. Dolayısıyla özel güvenlik görevlilerinin veya bu hizmeti sunan kuruluş yönetici ve mensuplarının demek kurma ve derneklere üye olmalarında hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Sendika üyeliğini düzenleyen Anayasamızın 51. md. si "çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir." hükmünü amirdir. Ayrıca hiç kimsenin, "bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya" zorlanamayacağı da anayasal bir kuraldır. Bu hakların, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ancak kanunla sınırlandırabileceği, yine anayasamızın 51. md. sinde yazılıdır. "İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir." şeklindeki anayasa kuralına dayanarak çıkarılan alt hukuki metinlerde, özel güvenlik görevlilerine yönelik bir sınırlama getirilmediği için grev hakkı kullanımı almaksızın sendika kurma yada sendikalara üye olmaları mümkündür. Yürürlükten kaldırılan (mülga) 2495 sayılı yasada demek sendika ve siyasi partilere üye olma yasağı bulunmakta idi.

. Siyasi parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılmaya ilgili anayasal düzenlemede, "hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları,kamu kurum kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, *yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri*, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yüksek öğretim öncesi öğrencileri siyasi

partilere üye olamazlar" hükmü vardır. (Any. 69. md.) Bu ifadeden, özel güvenlik görevlilerinin siyasi partilere üye olamayacakları soucunu çıkarmak mümkündür. 5188 sayılı yasa özel güvenlik görevlilerinin Türk Ceza Kanunu uygulamasında memur sayılacağını esasa bağladığından ve buradaki "memur" kavramının da yeni TCK ile "kamu görevlisi" olarak genişletildiğini ve dolayısıyla anayasa hukukunda geçen aynı ifadenin özel güvenlik görevlilerini kapsadığını belirtmek mümkündür. Öte yandan, Anayasanın 69.

maddesinde üyelik yasağı getirilenler sayılırken, yaptıkları hizmette yansız kalmaları önemli olan görevliler belirlenmeye çalışılmıştır. Özel güvenlik görevlisinin kullanacağı yakalama, arama, suçta el koyma v.b. kolluk hizmetleri (yetkileri) de yansızlığı gerektirmektedir.

6.2. Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlama 5188 sayılı Yasanın 15. maddesi; "kanunda yazılı görevleri yerine getirirken yaralanan, sakatlanan özel güvenlik görevlilerine veya ölen özel güvenlik görevlisinin kanuni mirasçılara, iş sözleşmesinde veya toplu iş sözleşmesinde belirlenen miktar ve esaslar çerçevesinde tazminat ödenir." hükmünü amirdir. Ancak, genel hükümlere göre daha yüksek miktarda tazminat ödenmesine mahkemelerce hükmedilmesi halinde, iş sözleşmesine veya toplu iş sözleşmesine dayanılarak ödenen tutarlar mahsup edilecektir (hesaba katılacaktır).

"Kamu kurum ve kuruluşlarında 5188 sayılı Kanunda yazılı görevleri yerine getirirken yaralanan, sakatlanan özel güvenlik görevlilerine veya ölen özel güvenlik görevlilerinin kanuni mirasçılara; iş sözleşmesi, toplu iş sözleşmesi veya 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerinde belirtilen tazminat miktarlarından hangisi yüksek ise o miktar ödenir." (5188 s.k. 15/son md.) 2330 sayılı yasada öngörülen nakdi tazminat; ölüm halinde yasal mirasçılara, en yüksek devlet memuru brüt aylığının (ek gösterge dahil) 100 katı tutarında, sakatlanma ve yaralanma hallerinde derecesine göre 20 ila 200 katı tutarındadır. O halde, iş sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesinde bu miktarların altında belirlenen nakdi tazminatın,

(yararlanacakların rızası dışında)
hukuken bir anlamı olmayacaktır.